

MAGYAR SIKETNÉMA - OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

<p>Szerkesztő: Kegler Ferenc egyesületi v. titkár, Körmöcbánya, Snk. intézete.</p>	<p>Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat Borbély Sándor elnökhöz küldendő Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.</p>
<p>Kiadó és laptulajdonos: a Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.</p>	<p>Előfizetési ár egy évre: tagoknak 15, másoknak 24 korona.</p>
<p>Kiadóhivatal: Budapest, VIII., Fesztetich-utca 3. szám.</p>	<p>A tag- és lapdíjak Völker József egyesületi pénztárnok nevére küldendőök Sopron, Siketnémák intézete.</p>

HIVATALOS RÉSZ.

Egyesületünk választmánya a közgyűlés óta két ízben gyűlt össze tanácskozásra, még pedig a f. évnek január 15.-ik és február 12.-ik napján, mindkét esetben a siketnémák budapesti állami intézetében.

Az első gyűlésen *jelen voltak* Borbély S. elnökle mellett Klis L. tb. elnök, Gönczi Gy. alelnök, Záborszky Á. titkár, Györgyfy Ákos jegyző, Vatter F. pénztáros, Szotfrid J., Bihari K. dr., Váradi Zs. választmányi tagok és Lett J., Nemere Gy., Krupa P., Pető F., Hochrein L., Liszál V., Révész K., Derbész B., Bárczi G., Puha L., Rózsa E., Simon J., Szabady G. egyesületi tagok.

Az elnöki megnyitó után Záborszky Árpád titkár beszámolt az elnökség működéséről, aminek kiemelkedőbb mozzanatai *a szaktanács újjászervezése és a címzetes igazgatói állások* rendszeresítése tárgyában Ő Excellentiájához beadott emlékirataink voltak, amelyeket Borbély S. elnök és Klis Lajos tb. elnök személyesen vittek el a miniszteriumba, amikor is az említett emlékiratokból egy-egy példányt ügyosztályunk vezetőjének, Neterda Modeszt osztálytanácsos úr önagységának is átadtak.

Vatter Ferenc *pénztárnok* tette meg ezután jelentését, amelyből kitűnt, hogy a lapelőfizetési díjak nemesak hogy nem fedezik a lap előállítási költségeit, hanem immár a tagsági díjak hozzáadása sem biztosítja a lapnak mostani ritkább megjelentetését sem. A háború kitérése óta tagdíjából 3000 koronát fizetett rá lapunkra egyesületünk. E tények komoly mérlegelése után s a lap fenntarthatása érdekében *a választmány a lap előfizetési díját 1918. január 1-től számítottan a tagoknak évi 15, intézeteknek 24 koronára felemelte.*

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének egy *egyesületközi szövetség* létrehozása tárgyában tett javaslatát a választmány a legmelegebben fogadta s az előzetes tanácskozásokban

való részvételre egyesületünk képviselőjében Borbély S. elnököt, Klis Lajos tb. elnököt és Bihari K. dr. választmányi tagot küldte ki.

A *közgyűlési jegyzőkönyv VIII. pontjával* kapcsolatban megállapította a választmány, hogy a könyvkiadó-vállalat ügyében hozott határozat *nem teljesen a történeti hűségnek megfelelően íratott meg*, miért is a M. S. O. 1917. 185. lapján közölt ügyrend 46. és 47. §-ainak szövegét a közgyűlés kifejezett akaratahoz híven a következőképp *helyesbítette*:

„46. §. A könyvkiadó-vállalat fentartásában résztvesznek:

a) Az egyesület tagjai közül mindazok, akik a megindítandó tagtoborzás folyamán vagy később bármikor önként három évi időtartamra azzal a kötelezettséggel jelentkeznek, hogy a könyvkiadó-vállalat kiadványait a választmány által megállapítandó önköltségi áron a megjelenés után azonnal átveszik.

47. §. A könyvkiadó-vállalat rendes tagjai stb.“

Ezek elintézése után részletesen foglalkozott a választmány tanárképzőnk reformjával, melynek kapcsán első sorban is megállapította, hogy Zemkó Péternek „*A tanárképzés reformja*“ című dolgozata *címlapjára* ez a mondat, hogy „*Kiadja a Siketnéma-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete*“, a közgyűlési határozat ellenére pusztá *tévedésből*, illetőleg a szokásos revidálás nélkül* *került*, amiért is mint a közgyűlés nem tette, úgy a választmány sem azonosítja magát a dolgozatnak sem az alakjával, sem a tartalmával.

A *tanárképző reformjáról* Bárczi Gusztáv tagtársunk egy nagyobb szabású munka keretében értekezett, melyet a választmány akarata szerint egész terjedelmében lapunk más helyén közlünk.

Dr. Bihari Károly a képzés reformjához való hozzászólása mellett egy *határozati javaslatot* is terjesztett elő.

A választmány a képző reformjának megvalósítása érdekében szükségesnek látván az előterjesztett két munka egybevetését, felkérte a két szerzőt: Bárczit és dr. Biharit, hogy a legközelebbi választmányi gyűlésig eszméik egybevetéséből dolgozzanak ki egy részletes tervezetet a következő irányelvek szerint:

1. teljesen különálló képző,
2. a képzés ideje legalább három év legyen,
3. a képzés az egyetemmel legyen kapcsolatos és
4. a jelenlegi tárgyak a jelnyelvel, a szemináriumi gyakorlatokkal stb. kiegészítendők.

Bihari K. dr. bemutatta még a *tanárképzés bibliográfiáját*, amelyre vonatkozólag szintén úgy határozott a választmány, hogy az is jelenjék meg a szaklapunkban.

A második választmányi gyűlésen Borbély S. elnöklete alatt *jelen voltak*: Klis L. tb. elnök, Gönczi Gy. alelnök, Záborszky A. titkár, Vatter F. pénztáros, Rózsa E. számvizsgáló, mint jegyzőkönyvíró, Bihari K. dr., Istenes K., Szothfrid J. és Váradi Zs. választmányi tagok és több egyesületi tag.

* A korrigálást én végeztem. A boríték készítését a nyomdász elhatározására bízom, aki — valószínűleg azon feltevés alapján, hogy a költség az egyesületé — tudtom nélkül jelezte egyesületi kiadványnak. *A szerk.*

E gyűlésen terjesztették elő Bihari K. dr. és Bárczi G. *a tanárképző reformjára* vonatkozó közös tervezetüket, amit a választmány tekintettel arra, hogy az általa előírt irányelveknek megfelelő, egyhangúlag elfogadott s annak a szaklapunk legközelebbi számában való megjelenetését elhatározta.

Borbély S. bemutatta ezután *a szakfelügyelet* kérdésének megoldására vonatkozó tervezetét, amit általános tárgyalás alapjául a választmány elfogadott, amely egész terjedelmében e lapban szintén olvasható.

Több kisebbrendű kérdés elintézése után a gyűlés véget ért.

Hozzászólás a képző reformjához.

A S. I. T. O. E. egy tervezet kíséretében ama felhívást intézte tagjaihoz, hogy a reformálandó képzőre vonatkozólag észrevételeit, gondolatait kiki szedje össze és a köz rendelkezésére boeasssa. A képző reformálásának eszméje és szükségessége azóta lóg a levegőben, amióta a „gyógyped, tan, képző” megszületett. Ez nem is olyan csodálatos. A jelenlegi képző bármennyire igyekezzék is betölteni hivatását, mégis nagyon nehéz feladat az: *három gazdának szolgálni*.

Három gazdát is lehet azonban szolgálni igen jól és könnyen, ha azok mondjuk: testvérek. Mi történik azonban akkor, ha olyan három gazdát kell valakinek egyszerre szolgálnia, akik a föld három különböző részéből állottak össze? Azt hiszem az, amit ma látunk szakoktatásunkban: szidják a szolgát, akinek pedig az a legfőbb vágya, hogy gazdáit pontosan kiszolgálja.

Most valahogy intenzívebben kapott szárnyra a képző reformjának a gondolata. Talán a háború, talán az idők átalakító hatása, talán a *többtermelés* hozta ennyire felszínre. A magam részéről őszintén kívánom, hogy ha ez a reformálás csakugyan meg fog történni, az átmenet ne a rombolás, hanem az építés processzusa legyen.

A M. S. O. 1917. évf. 10—12.-ik számában: „Siketnéma-nevelésügyünk viszonya a gyógypedagógiához” c. tanulmány jelent meg, mely szaknevelésünk részleteire élénk világosságot vet.

Fenti cikk a S. I. T. O. E.-ben is felolvastatott s amint az egyesület akkori gyűlésének jegyzőkönyvét olvasom, általános lelkesedést váltott ki az ottlevő tagokból, annyira, hogy a szerzőnek jegyzőkönyvi köszönet szavaztatott s elhatároztatott, hogy dr. B. K. dolgozata, a felszólalások mellékletével jelentessék meg a M. S. O.-ban.

Dr. B. K. dolgozatának egy, a reformálandó képzőre vonatkozó szakaszát legyen szabad idéznem: „Ötven év tapasztalata elég meggyőzően hirdeti, hogy a siketnéma-intézeti tanárok szakképzésének fokozását biztosítani nem a gyógypedagógiai képző, hanem egyes-egyedül a visszaállítandó siketnéma-intézeti tanárképző képes.”

A S. I. T. O. E.-nek fent hivatkozott gyűléséről felvett jegyzőkönyv VII. pontja szerint azonban ugyanezen gyűlésen Dr. B. K.

dolgozatának felolvasása után tárgyalatott Zemkó Péter kartársunknak a „tanárképzés reformja“ c. dolgozata is.

Ezen tervezet itt fekszik előttünk, az egyesület küldte tárgyalási alapul.

A szerző ezen dolgozatában oly reformtervezet keresztülvitelét ajánlja, mely a mai gyógypedagógiai tanítóképzőnek egyetemi színvonalra való emelésével volna megoldandó bizonyos szakrendszer bevezetésével.

Mélyen tisztelt Egyesület! Mélyen tisztelt Elnökség!

V. b) pont alatt külön képző? VII. pont alatt egyesített képző? Az előbbit lelkesedéssel üdvözlö az Egyesület és mégis az utóbbit küldi a tagokhoz, hogy annak alapján szóljanak a reformálandó képző kérdéséhez?

Furcsa szint ad a jegyzőkönyvnek. Komolytalanná teszi az egész gyűlés képét.

Azt a benyomást kelti, mintha az ottlevő tagok teljesen az elhangzott szó befolyása alatt állottak volna, mintha az Egyesület vezetősége abban a felfogásban élne, hogy a tagok beszéde hiábavaló erőlködés, hogy a tagok akarása eredménytelen akarás s ha már mindenáron *akarnak* a tagok, akaratum fejeződjék ki legalább határozatok alakjában.

Ha a mi vezetőségünk ennyire labilis alapokon áll, ha az egyesületi tagokban ennyire nincs kifejlődve az öntudat, akkor nem tudunk kimutatni egy szilárd, kijegecesedett óhaját, kívánalmat, így csak hátra és nem előre jutunk.*

Térjünk azonban a tárgyra.

A képző történelme.

Ha valaki nem ismerné a magyar „*siketnéma-intézeti tanárképző*“, illetőleg a „*gyógypedagógiai tanítóképző*“ történetét, azzal röviden megismertetem.

A hatvanas évekig pályázat alapján alkalmazták a váci intézet tanárait. Pedagógiai képzettség mellékes volt. A siketnémák iránt érzett szánalom, az oktatás módja és eredménye, valamint az eredmény nyomában fakadó glória sok értékes elemet hozott a siketnéma-intézet falai közé. Főszűly az idegen, főleg a latin és német nyelv tudására helyeztetett. Ezért tanítottak a váci intézetben kezdetben papok, orvosok, tanárok. Zemkó azt mondja, hogy azért, mivel a vak és siketnéma gyermek különös, a rendestől eltérő lélekfejlődési útjai és állapota magas, *tudományos képzettséget* igényel.

* Aki nem vett részt a legutolsó közgyűlésen, aki ezen közgyűlés lefolyását csak a jegyzőkönyvből ismeri, s ha kezébe veszi Zemkó „*A tanárképző reformja*“ c. dolgozatát, melynek címlapján ott látjuk a S. T. O. E. cégéret, csakis arra gondolhat, hogy a S. I. T. O. E. a jelzett közgyűlésen elfogadta a fenti tervezetet, legalább is tárgyalási alapul. Én is így fogtam föl a helyzetet. A választm. gyűlésen azonban azt hallottam, hogy az Egyesületnek a fenti tervezethez semmi köze sincsen, s a jelzett tervezetre az Egyesület cégére *tévedésből* került.

Ha Z.-nek ebben igazat adok, akkor már is leteszem a tollat, mert akkor a mai képző reformálása *teljesen fölösleges*, miután a mostani képzőből kikerülő generáció produkálja azt a taneredményt, mint amelyet a „magas, tudományos képzettséggel“ rendelkezők produkáltak. A siketnéma gyermek megfigyelése és tanítása nem „*tudományos képzettséget*“, hanem „*tudományos szakképzettséget*“ igényel.

A hatvanas években már pedagógiai képzettséget kívánnak a pályázatok. Ekkor elemi-iskolai tanítók is jelentkeznek a láthatáron, de már *szakképesítőt* is kell tennie annak, aki állásában véglegesíttetni akar. A dolog érdekes része az, hogy a siketnéma oktatásügyet éppen ezek az elemi-iskolai tanítók fejlesztették ki, akik szakképzettséggel rendelkeztek. A szakképzést számukra pedig a „magas, tudományos képzettséggel“, a latin és német nyelv tudásával rendelkezők adták meg, akik nyelvtudásuk útján viszont a külföldről hozták át idevágó ismereteiket. Hogy tehát a pályázatok a hatvanas évekig megkívánják a német és latin nyelv tudását, *annak oka a külföldi irodalom tanulmányozhatósága* és nem az, amit Z. állít.

1879-ben jelent meg e szakképesítő vizsgálat szabályzata.

1889-ben kezdődik a rendszeres képzés. Természetesen a váczai intézettel kapcsolatban.

1890-ben ezen váczai tanfolyam a budai pedagógiummal és tanítóképzővel kapcsoltatik egybe.

Ez 1894-ben megszűnik és újra Vácra költözik.

1900-ban ezen tisztán siketnéma-intézeti tanárképző tanfolyam, „*gyógypedagógiai tanítóképző tanfolyammá*“ szerveztetik át a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának javaslatára.

1902-ben kötelezik az „*öregeket*“ az egyesített képesítő letelésére.

1904-ben a képző Pestre költözik és ma is változatlanul működik.

E képző fog most állítólag reformáltatni.

A képző egyesítésének története.

A „tárgyalási alapul küldött tervezet“ szerzője azt mondja, hogy az egyesítés „*abból az ötletből* vagy *megismerésből* kiindulva, hogy ezek az oktatási ágak egy gyűjtőfogalommal jellemezhetők, t. i. hogy mindenik ág a „*fogyatékos*“ gyermek pedagógiáját öleli fel“ — történt.

A történelem azt feleli erre, hogy a képző egyesítésénél „*ötletek*“, „*megismerések*“ nem igen szerepeltek, hanem a pénz.

Dr. B. K. dolgozatában olvasom: „Klis szerint a beolvasztás nem a siketnémák, hanem a vakok, hülyék oktatásának *általánosítása érdekében történt*“ (M. S. O. XIX. évf. 161. lap), tehát nem azért, mert a „fogyatékos“ fogalom alá a siketek, hülyék és vakok foglalhatók.

Szemle 1901. évf.-nak 67. lapján Borbély S. akkori szakt.

előadó tollából idézhetem: „A fogyatékos érzékű gyermekek tanítása u. i. tudvalévő dolog, hogy sokkal *költségesebb*, mint az ép-érzékűeké s éppen ezért, még most sincs elég intézet számukra, *hogy tehát ily intézetek létesítése a jövőben megkönnyíttessék, a növendékek tanítása pedig kevesebb költséggel legyen eszközölhető: a tanítóképzés egységesítése egyik hathatós eszközhöz vezet el.*”

Az egységesítésre vonatkozólag az „Emlékkönyv” 313. lapjáról legyen szabad idéznem a következőket: „Midőn 1895-ben a váci intézettel kapcsolatos siketnémák oktatására képesítő tanfolyam újjászerveztetett, ugyanakkor a *képezhető hülyék* és gyengeelműek, valamint a *vakok bpesti orsz. intézetei mellett* is létesített a közokt. kormány egy-egy szaktanítóképző tanfolyamot.

Ez utóbb említett *két költségesebb* tanfolyamnak a fenntartása azonban csak addig volt indokolt, míg a jelzett két országos intézetet szakképesítéssel bíró tanerőkkel látta el. Minthogy pedig hazánkban a hülyék és a vakok oktatásának általánosítására irányult törekvések egyelőre nem jártak oly eredménnyel, hogy ily intézmények számára újabb tanerők képzéséről kellett volna gondoskodni, az e célra szervezett szaktanítóképző tanfolyamok feleslegesekké váltak. Másfelől, eltekintve attól, hogy *sem a hülyék, sem a vakok oktatása nem kíván* a tanerők részéről annyi különleges ismeretet, amennyinek az *elsajátítása 2 évi tanítóképző tanfolyamot tenne indokolttá*, a tapasztalás arról győzte meg az intéző köröket, hogy úgy a hülyék, mint a vakok oktatásának általánosítása a jelenlegi viszonyok mellett olyformán indítható, illetve oldható meg legrészebben, ha ily intézmények az újonnan létesítendő siketnéma-iskolákkal és intézetekkel kapcsolatban szerveztetnek. Evégből gondoskodni kellett arról, hogy a siketnémák oktatására képesítendő egyének a hülyék és a vakok oktatásához szükséges ismereteket is elsajátítsák.

Igy történt, hogy a V. K. M. a *gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának meghallgatásával* 1900. április hó 5-én 24002. sz. alatt a következő rendeletet intézte a siketnémák váci kir. orsz. intézetéhez.

(Itt következik az egységesítésről szóló rendelet.)

Az akkori szakt. előadó Borbély S. volt, a siketnémák váci kir. orsz. intézetének igazgatója.

„Fogyatékos“-e a vak és a siketnéma?

Áttérek annak kimutatására, hogy a siketnémák és a vakok ped. szempontból nem fogyatékosok, tehát ha tényleg a fenti „ötlet” vagy „megismerés” vezette volna az egységesítőket, pedagógiai szempontból hibát követtek el.

A siketeket, hülyéket és vakokat egyedül az orvosnak van jogában a „fogyatékosok” gyűjtőfogalma alá sorozni. Orvosi szempontból tényleg fogyatékos mind a három. Pedagógus azonban ilyen besorolást nem követhet.

Pedagógiai szempontból csupán a hülyék fogyatékosok.

Allításom igazolására pár szakembert kívánok idézni: „A gyengetehetségüket annyira lehet nevelni, hogy későbbi életükben a szokásos erkölcsi törvényeket megtartják“ — mondja dr. Meltzer egy értekezésében.

Ne menjünk azonban külföldi idézetekért.

„Hülyével, a gyógypedagógiai oktatásügynek eme mondhatni legszájalomraméltóbb pártfogoltjával, az emberi életnek minden változásai között találkozunk.“

„A régiék különféle ceremóniák által kísértették meg gyógyításukat.“

„Ujabb időben mindenütt *nagy érdeklődés nyilvánul a hülyék ápolása iránt.*“ „A hülyeség-fogalom a szellemi erőknél vagy éppen semilyen, vagy nagyon is hiányos fejlődését jelenti . . . a legnagyobb fokú butaságtól kiindulva, a normális szellemi tevékenység határáig majdnem annyi fokozatát kellene felállítanunk, ahány maga az individuum.“ „A hülyeség az agyban már végbement betegségi processzusnak a következménye, *maradandó hiány, de a még megmaradt lelki erők kisebb-nagyobb mérvben munkálkodhatnak.*“

„A hülyéknél a külvilág hatásai vagy éppen nem, vagy lassan szűrődnek a lélekbe s ennek következtében észrevések, fogalmak, itéletek nem képződhetnek, vagy ha képződnek is, ezen nyomok hamar elenyésznek. Ebből származik a figyelem, az emlékezet, a beszédképesség, de a testi ügyesség hiánya is.“ (Gyp. Szemle I. évf. 128. lap.)

Tehát a hülyék *ítéletükben, következtetés módjukban, cselekvőképességükben fogyatékosok.* Tehát *pedagógiailag fogyatékosok.* A lelkük, az *öntudatuk hiányos.* Egyes „még megmaradt lelkierők kisebb-nagyobb mérvben munkálkodhatnak“ — ezeket van hivatva *a pedagógia gyógyítgatva fentartani,* itt van tehát szükség arra a pedagógiára, amely *gyógyít* s amelyet *gyógyító-pedagógiának* ismer az irodalom.

„A hülyeség súlyosabb fokán szenvedők csak kevés jelét adják az érzéki életnek“ — mondja Kelemen — „mintegy álomba merülve maguk elé bámulva mozdulatlanul ülnek és semmi sem ragadja meg figyelmüket, legföljebb az étel megpillantása, mely alkalommal aztán inkább állatias artikulátlan hangot hallatnak. De viszont vannak e fokon olyanok is, kik örökösen mozognak, gépies mozdulatokat tesznek, u. n. „ticseket“ végeznek. Tisztátalanok, kiket etetni, itatni és gondozni kell. Ezek pedagógiai szempontból a képezhetetlen hülyékhez tartoznak s kizárólag ápoló-intézetekbe valók . . . stb. A hülyeség könnyebb fokában szenvedőknek érzéki világa ugyan szintén nagyon hiányos, de mindamellett már képezhetők, habár ez utóbbi nem annyira az értelmiekre, mint inkább a gépies cselekvésre szól, melyekre hosszú megszokás és gyakorlat után tesznek szert. Ezek a képezhető hülyék tanintézetekre szorulnak, amelyekben módszeres, türelmes tanítás és nevelés által a társadalom számára annyiban menthetőek meg, amennyiben bizonyos primitív munkák végzése által hasznossá tehetik magukat . . . stb.“ — „amennyiben magukra hagyatván, csakhamar ők is elzülLENÉNEK, mint-

hogy képtelenek arra, hogy magukat saját erejükből tartsák fenn!“ (Gyógyp. Szemle I. 12.)

Tehát, ha egy hülye magára marad, *antiszociális lénygé válik*, társadalmulni képtelen.

Ha egy siketnéma nem lesz iskolázva, ha a siketnéma iskola nélkül — természetesen nem züllött társadalomban — nevelkedik föl, az száz eset közül 90 esetben szociálódik, társadalmul.

A siketnéma lelkéből tehát nem hiányoznak azok a normális öntudati jelenségek, amelyek hiánya esetén szociálódni képtelen volna, amelyek hiánya esetén ő is pedagógiailag fogyatékosnak volna mondható.

Kívánhatnák-e azt a siketnéma-intézetektől, hogy pedagógiai fogyatkozások mellett produkálják azt a pedagógiai munkát, amely előtt minden szak- és nem szakember leemel kalapját?

Miután azonban ezt nem tartom elég erős érvek azon állításom bizonyítására, hogy a siketnémák pedagógiailag nem fogyatékosok, kénytelen vagyok itt is elővenni az irodalmat, a történelmet.

„Tudva azt, hogy a siketek hozzánk hasonló ésszel, beszélőszervekkel bírnak, miért ne emelhetnők őket magunkhoz, hogy magunkkal egyenlőkké tegyük.“

„Miért oktassuk e szerencsétleneket jelképekben, ha megvan bennük a tehetség a hangzó nyelv elsajátításához is.“ (Gyógyp. Szemle I. 147.)

„Csodálatos dolog, hogy míg a régiek felismerték a siketnémák tehetségeit s az oktatásra alkalmasoknak találták őket, addig sokkal később akadtak olyan emberek, akik a siketnémák tehetségét sehogy sem akarták elismerni.“ (Gyógyp. Sz. I. 163.)

„Fejlesszük ki tehát — amennyire lehet — minden emberben az isteni szikrát . . . részesítsük tehát a siketnémákat gyakorlati és értelemképző oktatásban.“ (Gyógyp. Sz. I. 179.)

„Igaz ugyan, hogy tapasztalat szerint eddig még sem statisztika, sem napi hírlap nem tud arról, hogy tanulatlan siketnéma eddig éhen halt volna meg.“ (Gyógyp. Sz. I. 179.)

„Tapasztalatból tudjuk, látjuk, s nap-nap mellett bebizonyíthatjuk, hogy a tanított siketnéma lelke kiművelése után megképes állni az élet hullámai között. — adjuk meg tehát a nevelés és tanítás által az ő önvédelmének egyik főbiztosítékát: szellemi képességeinek kifejlesztését.“ (Gyógyp. Sz. I. 180.)

A kiseddóvról hozott 1891-iki törvény 5. §-a így szól: „*Beteg vagy hülye gyermeket a kiseddóvba felvenni tilta van.*“

Az 1891-ben revideált 68. évi 38. t.-cikk 3. §-a pedig így szól: „*Ragályos bajban, vagy elmebetegségben szenvedők, avagy tanítathatalan tompaelméjűek kizárandók a nyilvános intézetekből.*“

Egyik sem zárja ki a siketnémát. Tehát a siketnéma, mint pedagógiailag egészséges egyén, úgy a kiseddóvba, mint az elemiiskolába a fenti törvénycikkek alapján felvehető. Ha ő is fogyatékos lenne pedagógiai szempontból, feltehető, hogy az idézett törvénycikkek alkotói nem hagyták volna ki a szövegezésből.

Módomban lenne az idézetek egész özönét felsorolni, melyek

a siketnéma egyén pedagógiai fogyatékosága ellen szólnak, nem akarok azonban ezen idézetekből fölösleges anyaghalmozást csinálni. Bizonyítson az elmélet helyett az élet.

„Piller Frigyes az aradi siketnéma-iskola növendéke, ki Arad város nemesszívűségéből végezhetette Bpsten az iparművészeti iskolában a festészeti szakot, ugyancsak Arad város nagyobbszabású ösztöndíjával Münchenbe ment a festészeti akadémiaira.“ (Gyógygyp. Sz. II. 151.)

Legyen szabad hivatkoznom azokra a siketekre, akik némák voltak s akik igen szép eredménnyel vizsgáznak a középiskolákban.

Molnár, Buday felnőtt siketnémák az államnyomdában heti 120 K-t keresnek. Vajjon ezek mindannyian fogyatékos lelkűek lennének, vagy talán lettek volna?*

Nem akarom közölni az iskolázott siket keresetképeségi statisztikáját.

Vegyük elő a siketnéma-iskolák számára kiadott tantervet!

Az I. osztály számára a következőket írja elő:

„a) A kis és nagy betűk, s egyes szóknak másolása a falitáblán, palatáblán, majd az irkába.

b) Ugyanaz az anyag diktálás után.

c) A beszédtanítás tananyagkörében megmutatott tárgyak, személyek, tulajdonnevek, cselekvések, viszonyok írásbeli kifejezése.

d) A kijelölt írásjeleknek, az 1—10-ig terjedő számjegyek írása.

Ezen osztály anyagát a magyar nyelv hangjainak a kifejtése is képezi úgy, hogy azokat a köznapi életben előforduló körülbelül 200 könnyebb kiejtési szóban minél tisztábban hangoztatni és másnak a szájáról minél gyorsabban és biztosabban leolvasni és megérteni tudják a tanulók.“

Engedelmet kérek, ped. fogyatékos gyermekekkel egy év alatt ilyen eredményt produkálni emberfeletti dolog lenne. Már pedig azt látjuk, hogy intézeteink a tanterv eme előírásának igenis fényesen megfelelnek, valószínűleg azon egyszerű oknál fogva, mert a munkálkodás anyaga egészséges. Ha ezt nekem valaki kétségbe vonná, akkor ezzel vádat emelne azon kollegáim ellen, akik a hülyéknél tanítanak, s akik távolról sem képesek ilyen eredményt egy év alatt produkálni, valószínűleg nem azért, mintha nem dolgoznának annyit és oly buzgalommal, mint a siketeknél lévő kollegájuk, de mert az ő munkálkodásuk tárgya pedagógiaiilag fogyatékos.

Miért hajlandók mégis a „fogyatékos“ gyűjtőfogalom alá sorozni a siketnémákat?

Nézetem szerint azon egyszerű oknál fogva, mert beszédjüket nem értik meg, s ennél fogva nem ismerik lelkük gondolatvilágát.

Ha egy táncoló csoportot nézek, de a zenét nem hallom, akkor az egész mozgó-ringó tömeg igen nevetséges képet nyújt. Ép ilyen a siketnéma jelbeszéde is.

Azt hiszik, akik látják a jelelő siketet, hogy egy beteg, abnor-

* V. ö.: Klug P.: A siketnéma mint a közműveltség munkása. (Melléklet a M. S. O. 1915. évi 11—12. számhoz. A szerk.

mis lélek külső megnyilatkozásával van dolguk. A laikus publikum „dühöseknék“, „marhaerőseknék“ tartja a szegényeket, éppen hadonászó beszédjük miatt.

Sajnos, ez a nézet még a pedagógus világban is talajt kapott.

Amint említettem és állítottam is, az orvos a siketet fogyatékosnak tekintheti és kell is, hogy annak tekintse. *Érzékszervhiányról, vagy érzékszervfogyatékoságról van a siketnél szó.* Fogyatékos az, amely azonban nincs összefüggésben a lélek általános deformálásával. Az emberi test szervei correlatióban vannak egymással, s csak e correlatiók tökéletes fennállásai biztosítják azt az összerendezett működést, mely az „emberi test“ formájában nyer alakot, s az öntudat jelenségeiben fejeződik ki.

Azonban egészen más a correlatió viszonya az idegrendszer — öntudat és egy érzékszerv és öntudat jelenségei között.

Az idegrendszer correlativ megszűnése öntudatbeli zavarokat idéz elő. Érzékszervbeli correlatió-hiány pedig nem idéz elő öntudatbeli zavart, sőt mondhatnám bizonyos fokú finomulását kell tapasztalnunk a megmaradt érzékszervek correlativ hatásának, amint azt a siketeknél és a vakoknál igen szépen megfigyelhetjük.

Ezen az alapon mertem állítani, hogy a vakok sem sorozhatók a fogyatékosok közös fogalma alá. Ha ez a physiológiai érvelés azonban a vakok normális voltának bizonyítására nézve nem volna elegendő, hivatkozom Ó Excellentiájának 1534. sz. r. Hiv. Közl. 1914. 22. számának 547. lapján lévő rendeletére, mely rendeletben a vakok bpesti orsz. intézetének elvégzése a polgári iskola IV. osztályával egyenrangúsíttatik. Ha figyelembe vesszük azt, hogy ezen intézetben nem polgári iskolára szakképesített egyének, hanem gyógy-pedagógiai oklevéllel rendelkező kollegák tanítanak, akkor emeljünk kalapot elsősorban a növendékek tehetsége előtt és kérjünk tőlük bocsánatot, amiért a fogyatékosok közé soroztuk őket, vagy pedig kérjünk Ó Excellentiájától a vakoknál működő kollegáink számára dupla fizetést, amiért a „fogyatékos vakokat“, dacára annak, hogy ők szakképesítve arra nincsenek, kénytelenek a IV. polgárral egyenrangú szellemi nivóra emelni rövidebb idő alatt, mint az arra képesített polg. isk. tanárok az épérzékű gyermeket.

Orvosi szempontból azonban a vakok is fogyatékosok.

Kénytelen vagyok arra az álláspontra helyezkedni, hogy az egyesítése a képzőnek, ami a hülyék, vakok, siketek fogyatékoságát illeti, *orvosi szempontból* teljesen indokolt lehetett, sajnos azonban, más az orvosi és más a pedagógiai szempont.

Az egyesítés „tanügypolitikai és közigazgatási szempontból is elsőrendű tett“ lehetett, de igen helytelen tett volt pedagógiai szempontból. S bár az egyesítésre törekvő „közigazgatási elvnek“ „eleget tehetett az egyszerűsítés“ — amint Z. is elismeri: „károsan hat az egyesített oktatási ágazatok tudományos érdekeire.“

Ha Z. kollegám ez utolsó állítása igaz, akkor nem írom alá azon állítását, hogy „a gyógypedagógia gyűjtőfogalma alá sorozott oktatási ágak tudományos pedagógiájának és segéd tudományainak sok rokon vonása“ volna, mert hiszen a *hasonlók támogatják egymást.*

A képző egyesítésének irodalma.

Az egyesítésre vonatkozólag még néhány történelmi idézet kívánok följegyezni. A Gyógyp. Sz. I. évf. 12—13. lapján foglal-kozik Váradí Zsigmond az „*egyesítés gondolatával*“. Keresi az okokat, a célt, amiért a hármás tagozatot össze akarják olvasztani. A végén ezt mondja: „Hiába kutatjuk az okokat, amelyek a jelen viszonyok megváltozását tennék szükségessé. Az újdonság varázsával sem hat az eszme senkire, mert hiszen jól tudjuk, hogy Németországban Dr. Mathiasnak 1855-ben megindított Organ-ja a siket-némák és vakok oktatásával foglalkozott, de csakhamar belátta, hogy e két ügynek egymáshoz egyáltalán semmi köze nincsen.“

„Az öreg, tapasztalt embertől tanulni nem szégyen. Németországban hülyék számára 20, vakok számára 40 intézetének tanárai igen szépen betöltik hivatásukat külön képesítés nélkül.“

Majd tovább így folytatja:

„Hogy a jelenlegi képzésnek fenti értelemben való megváltoztatása, illetve egyesítése sem szükséges, sőt káros hatásúvá válnék az ügyre, mutatja az a forrongás, amit e kérdés a kollegák között felidézett.“

A „forrongó kollegák“ beadványt is adtak át e tárgyban Ó Excellentiájának. A siketnémák *váci* és *bpesti* iskolájának tanártestületei a tanerőképzés reformálása ügyében közösen tanácskoztak. Ezen tanácskozás végeredménye a fenti beadvány, melyet a siketnémák *váci* intézetének igazgatója mint szaktanácsesi előadó adott át Ó Excellentiájának, s melyet a két testület tagjai aláírtak. Lásunk pár idézetet belőle: „Tudjuk, érezzük mindnyájan, hogy a siketnémák tanerőképzésének jelen szervezete nem felel meg azon követelményeknek, melyeknek meg kell felelnie; nap-nap után érezzük, hogy képesítő vizsgálatainkon beigazolt ismereteink korántsem avatnak bennünket olyan művészekké, mint amilyeneknek lennünk kellene, hogy legalább viszonylagosan visszaadhassuk siketnémáinknak azt, amit a természet örökre megtagadott tőlük: a beszélni tudást.“ Ezután örömet fejezi ki a felirat afölött, hogy reformáltatni fog a képző, azonban „örömünk nem teljes, mert hiszen ez a javaslat a siketnémák oktatásának, mint egymagában teljes egészet képező oktatási ágnak tanerőképzését nem — mint mi reméltük — különállón javálja fejleszteni, hanem szervesen, összekapcsolva a vakok és hülyék tanerőképzésével kívánja mintegy *megoldani*.“ „Kérjük Excellentiádat, hogy a gyógyp. tanintézetek orsz. szaktanácsának a siketnémák, vakok és hülyék tanerőképzésének egyesítésére vonatkozó javaslatát alább felsorolandó okaink, valamint szerény javaslatunk figyelembevételével oly megváltoztatással fogadni el, hogy a siketnémák tanerőképzése ezúton is csak a maga különálló mivoltában fejlesztessék tovább.“ Ugyanezen beadványban olvasom: „Ha a siketnémák, vakok és hülyék oktatásának módszerei között *volna valamelyes hasonlatosság*, vagy *volna oly közösség*, amely megengedné azt, hogy ezen három oktatási ág

tanerőinek képzésére külön kurzus ne tartassék fenn . . . stb., akkor szükséges és célszerű is volna a tanerőképzés egyesítése. Tekintve azonban azt, hogy *a siketnémák, vakok és hülyék oktatásának módszerei között csak annyiban van hasonlatosság, amennyiben mind-egyik az általános pedagógia alapelvein épült fel, a közösség pedig csak az, hogy mind a három a „gyógypedagógia“ közös és kényelmes elnevezése alatt szerepel.* „A tanerőképzés egyesítése sem nem szükséges, sem nem célszerű.“ „A siketnémák **tanerőképzése jelenleg sem áll a kor színvonalán, s az egyesítéssel még kevésbé fog ottan állani**, mert a siketnémák oktatása egymagában is teljes egészét képező különálló valami, amit csak magában és semmi esetre sem másokkal kapcsolatban lehet fejleszteni; azért szerény nézetünk szerint mindaddig, míg a mi tanfolyamunk a lehetőség határáig tökéletes nem lesz, kárba veszett fáradság olyasmit tanítani hallgatóinknak, ami tanításunkkal szervesen össze nem függ.“ „Tudomásunk szerint a jelenleg működő siketnéma-tanároknak nagy többsége a külön siketnéma-tanárképzőt öhajtja fenntartani.“ A feliratot aláírták: Pertik, Hertilla, Heródek, Zádor, Gácsér, Sztotfrid, Mlinkó stb. stb., csupa apostola a magyar siketnéma-oktatásnak, akik bizonyára igen megfontoltan fogalmazták meg a beadvány minden mondatát. (Gyógyp. Szemle II. évf. 44.)

Az 1900. évi Gyógyp. Szemle februári számában, tehát közvetlenül az egyesítés előtt Gácsérnak jelent meg egy cikke a „tanerőképzés reformiá“-ról. Többek között írja: „Régi s igaz mondás, hogy az iskola lelke a tanító . . . Méltán foglalalkozik tehát minden hivatásának élő siketnéma *tanférfiú* a legnagyobb érdeklődéssel a tanerőképzésnek egészen váratlanul felszínre került eszméjével . . .“ Majd tovább írja: „A siketnémák, vakok és hülyék oktatásának egymáshoz nemcsak hogy semmi közük sincsen, de eltekintve attól, hogy mindegyik az általános pedagógia alapelvein épült fel, közöttük közös vonást felfedezni csak a legnagyobb jóakarattal sikerül. Szakemberek előtt fölösleges munkát végeznék, ha bizonyítgatásába bocsátkoznám.“ „Sajnálom, hogy nem ismerem részleteiben a javaslatot (t. i. a szakt. egyesítésre vonatkozó javaslat), mert akkor talán még inkább sikerült volna igazolnom abbéli álláspontomat, hogy nekünk siketnémák, vakok és hülyék oktatóinak egyáltalán nincs szükségünk egymás mesterségének a tudására, hogy a magunkéhoz jobban értsünk.“ „Ha életbe lépne a javaslat, akkor ezután minder gyógypedagógus három ágú kiképzésben részesülne. A váci intézetben fennálló tanfolyam eddig hallgatóit csak a siketnémák oktatására készítette elő s mégis úgy értesültem, hogy akik a vizsgálatot a legiobb sikerrel is állották ki, hogy sok és mégsem elegendő ismeretük a gyakorlat mezején nem vált be . . . ha valakinek egy mesterséget nem sikerült kellőképpen megtanulnia, van-e kilátás arra, hogy hármát jobban fog megtanulni?“ „A siketnémák oktatása speciális valami, amit csak magában lehet fejleszteni, olyan mint a gyémánt, melyet csak önmagával lehet csiszolni.“

Az egyesített képző irodalma.

A „Szemle“ 1904. évfolyamának 41. lapján Scholtz ír a képző reformjáról.

„Széles e világon — mondja Scholtz — nincs még olyan képző intézet, mely oly kevés idő alatt annyira képesítené az embert, mint a mi képzőnk.“ „Tíz hónap alatt négyféle ügyefogyott ember tanításában, nevelésében kellene mesternek lennünk és ha a képzőnk *mind a négy szakot egyenlő terjedelemben adhatná elő*, a képző legfontosabb ágából — a siketnémák tanításából — éppen semmit sem tudnánk. Negyedik esztendeje, hogy képzőnkhez a vakok és hülyék oktatására való képzést kapcsolták és ime, már is érzi mindenki, hogy a képző akkori reformálása nem vált be, hogy azon tehát újból változtatni kellene.“ (Amidőn ez a cikk íródott, tényleg a levegőben lógott a még alig megszületett képző reformálási gondolata. Sőt reformálták is, amennyiben Váczról Budapestre helyezték: 1904.)

Ezen áthelyezésre vonatkozólag ugyancsak a fenti cikkben Scholtz írja: „Az idők jeléből látom, hogy a váci intézet legszebb díszét, a képzőt, elveszti. Tudom, a kartársak egy része örömmel fogadja a tervezetet, mert azt hiszik, hogy — szókat írván mondatok helyett — Budapest, egyetem, professzorság, nagy fizetés, titulus, vitulus, tudomány és dicsőség ölünkbe hull egyszerre.“ Ősodálom, hogy ekkora vádra nem akadt senki, aki megmagyarázta volna az idézett cikk írójának a képző áthelyezésének szükséges vagy nem szükséges voltát.

Tovább így ír Scholtz: „Én azt hiszem, hogy a hülyék és vakok tanítását a képzőnk előadni oly célból, hogy a vakok és hülyék számára tanerőket neveljen, fölösleges. Én a képzőt úgy tartom reformálandónak, hogy *egyrészt meg kell szabadítani a vakok és hülyék oda nem tartozó tanításának előadásától*, másrészt azonban nyújtson a képző a siketnémák tanítására vonatkozó ismeretekből sokkal többet, mint amennyit a jelölteknek előadnak. A képző mai szervezetével, amidőn két, voltaképen *egy év alatt* úgyszólván *unverzális tudóst* akar nevelni, azt a látszatot kelti, hogy a képzőre szükség nincs, mivel külön-külön előadva e képző minden ágát, 1—2 hónapos tanfolyamok azt teljesen pótolhatnák.“ „A vakok tanításának különlegessége csak annyi, hogy nem mondjuk: „nézd meg fiam!“ — hanem „tapogasd meg fiam!“ „A hülyék tanításánál pedig, hogy: „Fiam, a múlt héten a *lóról* tanítottam, e héten a *lóról* tanítok, a jövő héten pedig a *lóról* fogok tanítani“, — addig a siketnémáknál speciális ismeretekre, gazdag tapasztalatra van szükség, hogy csak néminemű eredményre is rámutathassunk.“

Ezen cikk nyomán parázs vita indult meg. Történelmi hűség kedvéért konstatálhatom e vitából a következőket:

1. Az önálló siketnéma-tanárképzőhöz *mint melléktárgyakat kapcsolták a hülyék és vakok tanításának ismereteit.* (Emlékkönyv 313.)

2. Az egyesítés után azonban *egyenrangúsították* a hülyék és vakok tanítására vonatkozó ismereteket a siketnémák oktatására szolgáló ismeretekkel, *anélkül, hogy az oktatási időt megháromszorozták volna*. Ennek természetes következménye csupán az lehetett, hogy az azelőtt önálló művelés alatt álló siketek oktatására szolgáló tudnivalók művelése intenzitásukban és extenzitásukban vesztettek.

Ez utóbbi állításom igazolására álljanak a következők:

Scholtz alábbi elejtett pár szavából: „Ha a képzőn mind a négy szakot egyenlő terjedelemben adhatnák elő, a képző legfontosabb ágából, a siketnémák tanításából, éppen semmit sem tudnánk — arra lehet következtetni, hogy a képzőn eredetileg a vakok és hülyék oktatására vonatkozó ismeretek tanítását tényleg mellékeseknek tekintették. (Szemle VI. évf. 41.)

Ezt olvasta ki ezen szavakból „Öreg“ is, aki ezen szavakban „azt a veszedelmes irányzatot“ vélte felismerni, hogy Scholtz „azon kartársak munkáját, akik nem a siketnémáknál működnek, lebecsüli, lenézi.“ (Gyógygyp. Sz. VI. évf. 61.) Majd így ír Öreg: „Sch. úr, aki a folyó tanév elején nyerte szakképesítését, felszólalásával nagyon rossz szolgálatot tett a jobb sorsra méltó ügynek. *Bebizonyította, hogy a képzőn ma is egyoldalúan nevelik a hallgatókat.*“ (Gyp. Sz. VI. évf. 62.)

Erre az egyesített képző első igazgatója, Borbély S. válaszol: „A t. Szerkesztő Úr egy, a gyógyged. tanítóképzőre vonatkozólag neki beküldött cikkből szíves volt velem közölni egy mondatot, mely — hangsúlyozottan kifejezve — igen-igen meggyanúsítja a gyógy-pedagógiai tanítóképző tanfolyam jelen előadóit és igazgatóságát, állítván azt, hogy Sch. a Szemle mult számában megjelent cikkével bebizonyította, hogy a képzőn ma is egyoldalúan nevelik a hallgatókat.“

Majd bizonyítja Borbély, hogy az előadások egyenrangúak mind a három szakra vonatkozólag és visszautasítja azon vádat, mintha a képzőn a három szak közül bármelyik is előnyben részesülne. „Ha pedig a névtelen cikkező e megkockáztatott állításával többet is akarna sejtetni, hogy t. i. a tanfolyam igazgatósága akár a vakok, akár a gyenge-tehetségű gyermekek oktatásának rovására oly véleményt hirdetne, vagy csak táplálna is és oly szellemet megtűrne, mely a vakok és gyenge-tehetségűek oktatásának leszólásában nyilatkozik meg: e feltevés ellen jogos önérzettel tiltakozik az alulírt igazgatóság és a gyanúsítást a gyanúsítónak magánhasználatra visszaküldi.“ (Gyp. Sz. VI. 62.)

Ezt az összeszólalkozást követő irodalmat aztán semmi egyéb nem jellemzi, mint folytonos szócsata az egyesített képző mellett vagy ellen. A hülyéknél és a vakoknál működők cikkeit az egyesített képzőért, a siketnémáknál működők cikkeit pedig az önálló képzőért való lelkesedés jellemzi. A tervezetek pedig, amelyek a képző reformálása érdekében születtek, rendszeren azon az alanelven épültek, hogy a képzőből kikerült egyének tényleg „*tanárok*“ legyenek, tekintet nélkül arra, hogy a képzőn tanítandó tárgyak hasznára lesznek-e a *három oktatási ügynek*, vagy nem. Így aztán akadt szerző,

aki a képző reformálását pl. úgy gondolta megoldandónak, hogy a hallgatók az egyetemen, a pedagógiumban és még egy külön szak-képzőn nyerjenek oktatást. (No ezek aztán csak igazi tanárok lettek volna!?)

Lássuk azonban ezt az irodalmat is a maga meztelenségében. Igen tanulságos!

1. Az 1904. évi „Szemle“ 79. lapján Markovits az egyesített képző mellett foglal állást. Csodálatosan egy egész tervezetet dolgozott ki, mely az akkor éppen működő képzővel teljesen meg-egyeznek.

2. A S. I. T. O. E. a szakképzés dolgában 1904-ben *feliratot* intézett Ó Excellentiájához. Pár idézet e feliratból: „A szakképzés idejének, nivójának feljebb emelése képezi egyik kiválóan fontos feltételét a taneredmény fokozásának. A képző ez idő szerint nem vezeti be hallgatóit a tudományos búvárkodás, megfigyelés, kísérletezés, rendszerbefoglalás, egyszóval a siketnéma-oktatásügy tudományos alapon való fejlesztésének titkaiba, mert kevés a hallgatóknak az erre való idejük s nincs erre való eszközük.“

A feliratban az Egyesület kéri, hogy a képző két évfolyamú legyen és e két év alatt a következő beosztásban taníttassanak a hallgatók:

I. év.

A) *Elméleti képzés:*

Bonc- és élettan.

Psychológia.

Összehasonlító magyar hang- és alaktan.

Siketnémák neveléstana.

B) *Gyakorlati rész:*

Hospitálás.

II. év.

A) *Elméleti rész:*

Fonetika.

Siketnéma-oktatás módszertana.

Siketnéma-oktatás történelme és irodalma.

B) *Gyakorlati rész:*

Próbatanítások és azok bírálatai.

E feliratot Klis Lajos mint elnök, dr. Bihari Károly pedig mint titkár írták alá.

Azóta, hogy egyesületünk ezt a felterjesztést megfogalmazta, 17 év telt el. Ez volt az első konkrét javaslat az Egyesület részéről.

Dr. Ranschburg Pál egyet. m. tanár, a képző előadója, az 1909. évi Magyar Gyógypedagógia 81. lapján így ír a képzőről: „Alig vitatható körülmény, hogy a gyógypedagógiával első sorban olyan egyének foglalkozzanak, kik a neveléstani képzettségen felül

bizonyos, az összes gyógypedagógiai szakmákra közös természet-tudományi ismeretekben is jártasak, akikről tehát feltételezhető, hogy a kóros jelenségeket *lélektani* és *kórtani* alapon *céltudatosan* veszik *gyógykezelés alá*."

„Kétségtelen, hogy nevelhet valaki *igen jól* siketnémákat anélkül, hogy a vakok tanítására képesítve volna és viszont“, bár — így folytatja — „ez a specializálás nem magasabb, hanem alantasabb foka a gyógypedagógiai fejlődésnek.“

A Magyar Gyógypedagógia VI. évfolyam 33. lapján Ákos István foglalkozik a képző reformjával. A cikk az egyesített képző mellett foglal állást. A képző időtartamát 3 évben állapítja meg, *ezt a képzőn tanítandó nagy anyaghalmazzal indokolja*: „A gyógypedagógustól joggal elvárjuk, hogy ne csak az anyagot, a fogyatékos gyereket, annak tulajdonságait ismerje alaposan, de legyen lélekбúvár, gyermektanulmányozó, pszichológus, ismerje az általános lélektanon kívül a fogyatékosok különleges lélektanát, ismerje a tanítások módját, a tanítás eszközeit, ismerje a módszerek fejlődését, a szakirodalmat, a szaktörténelmet.“ Legyen szabad nekem ehhez hozzátennem, hogy mindezekon kívül a vakok szempontjából a gyógypedagógusnak még a polgári iskolákban való tanításra is képesítettnek kell lennie! Erre a tervezetre a történelemmel felelek.

Az „Emlékkönyv“ 310. oldalán olvasom: „1890. nov. 10.-én Scherer István vezetése mellett az I. kerületi áll. tanítóképzővel kapcsolatban egy tanfolyam nyílt meg, mely hivatva volt a siketnéma-intézetek részére tanerőket képezni. Az első évben 23 jelöltje volt a tanfolyamnak, akik 1901. jún. 11.-én egy kiküldött bizottság előtt le is vizsgáztak. Az eredmény ugyan elismerésre méltó, de gyakorlati képzettség híján egyoldalú volt. A tanfolyam szervezetének 4. pontját, mely szerint a II. éves hallgatók a vizsga sikeres kiállása után siketnémák oktatására képesítő *oklevelet nyerne*k, az intéző körök *nem tartották be*, mert *belátták, hogy a pedagógiumi rendes tárgyakkal nagyon is elfoglalt jelöltek a siketnémák oktatásához megkívánható szakismeretekre a legjobb akarat mellett sem tehetnek szert oly méreben, hogy azokból oklevelet érdemelhetnének*.“ Pedig ezt a tanfolyamot korszakalkotónak, határkőnek gondolták akkor: „A siketnémák oktatásáról tartatnak előadások ez évben a budai pedagógiumban . . . Az első előadás on dr. Szabó Sándor fogalmazó is részt vett . . . Scherer István, a väci intézetből kirendelt szaktanár tartott rövid beszédet a siketnémák-ról, s azck tanításának szükségességéről. A szakférfiak ezen tanfolyam felállítását korszakalkotónak tekintik a siketnémák oktatásának terén.“ (Nemzet: 1890. XI. 11.) Ime, nem lett határkő.

Ákos István fenti cikkében tovább így ír: „A jelenlegi szervezet csak szükségből volt jó . . . a képző ma csak címében az, de sem szervezetében, sem jellegében nem az, amit képző alatt értünk.“

Az előbb idézett cikkhez Tóth Zoltán szól hozzá a Mgyp. VI. évf. 65. lapján. Ő is az *egyesített képző* híve, ő már azonban a tárgyakat is megjelöli, amelyek e képzőn tanítandók volnának. Szerinte a képző három éves lenne és pedig a következő beosztásban:

- I. évben: Ált. pedagógia.
 Ált. psychológia.
 Logica.
 Aestetica.
 Szemináriumi gyakorlatok.
 Rendszeres magyar nyelvtan.
 Inspekciózás az egyes intézetekben.
- II. évben: Ált. pedagógia.
 Elméleti fonetika.
 Siketnémák lélek- és neveléstana.
 Vakok lélek- és neveléstana.
 Szellemi fogyatékosok lélek- és neveléstana.
 Beszédszervek bonctana.
 Érzékszervek bonc- és élettana.
 Szemináriumi gyakorlatok.
 Hospitálás.
 Gyakorlati fonetika.
- III. évben: Siketnémák okt. története és módszertana.
 Vakok okt. története és módszertana.
 Szell. fogyatékosok okt. története és módszertana.
 Beszédhibák javítása.
 Szemináriumi gyakorlat.
 Hospitálás.“

Nincs szándékomban e tervvel bővebben foglalkozni, csupán egy kérdésem van a szerzőhöz, még pedig őt érdeklő kérdéstről van szó. Vajjon ezen általa készített tervet nyújt-e képesítést, ad-e jogot ahhoz, hogy véle IV. polgári iskolának megfelelő anyagot tanítsunk?

A Mgyp. VI. 101. lapján van Medgyesi János cikke a képző reformjáról. Szintén 3 évre tervezi a tanulmányi időt. Ebből két év közös, egy év a szaktanulmányokra lenne szentelve. E terv szerint a hallgatók az egyetemen, a pedagógiumban és a szakképzőn tanulnak az I. évben a lélektant, logikát, ált. nevelést, ált. neveléstörténetet, slöjdöt, rajzot, beszéd- és érzékszervi bonc- és élettant, elméleti fonetikát, hospitálnának a hallgatók, gyermekvédelmi ügyvel és gyermektanulmányozással foglalkoznának az első évben.

„A második évben általános nevelés és történet egyetemi fokon való előadása.

Az orvosi fakultáson a lélektannal szorosabb kapcsolatba hozható előadások.

Beszéd-fogyatékosok gyógyításának elmélete.

Kisegítő iskolai tanulók élet-lélektana, módszere és története kisegítő iskolai és beszéd-fogyatékosok tanfolyami gyakorlati tanításán.

Siketnémák, vakok és gyengeelműjük intézeteiben hospitálás és az ott tett tapasztalataiknak följegyzése.

Az alkohol elleni küzdelem mozgalmának, az alkohol káros befolyásának elméleti és gyakorlati bemutatása.

Szemináriumi gyakorlatok, előadások hallgatása és megbeszélése.

Önképzőköri nyilvános üléseken való részvétel.

Ezekon kívül egy idegen nyelv ismeretének megszerzése.

Ezután szakkurzusok szervezendők, melynek végeztével szakképesítő teendő.”

Ezen III. év anyagát nem adja a szerző. Kérdem e tervezet szerzőjét, szükség volt-e pl. a fül és labirintus bonc- és élettanára, amikor a szell. fogyatékosok lelkét próbálta gyógyítani?

Szüksége volt a szerzőnek pl. elméleti fonetikára akkor, amikor gyengeelméjűeket volt hivatva tanítani?

A Mgyp. VI. 133. lapján Kirschenheuter F. foglalkozik a képzőreformjával kapcsolatban, a képző jegyzeteivel, a gyógypedagógia szakirodalmával. „Magyar nyelvű gyógypedagógiai műveket, könyveket kell tehát előteremteni, még pedig *értékes* könyveket, melyek amellet, hogy a tanárképzőn mint segédkönyvek szerepelnek, minden szakember céljait szolgálják.” „Háromra akarják szaporítani és kell is szaporítani az évfolyamokat, de nem foglalkozunk azzal, hogy aztán az alatt a három év alatt a hallgató csakugyan birtokába jusson mindama ismereteknek, amelyek nélkül hivatását sikeresen be nem töltheti.” Ez a legnagyobb szegénységi bizonyítvány, amit önmagunkról, a jelenlegi képzőről és annak előadóirol valaha kiállítottak. Azonban megnyugtathatom Kirschenheuter kollegámat: a vakok tanárképzője számára már régen használatban vannak a könyvek, illetve kitűnő jegyzetek a budai pedagóriumban.

Lett József a M. Gyp. VI. évf. 165. oldalán az önálló képző híve.

A M. S. O. 1913. évf. 231. lapján Sturm foglalkozik a képző reformjával. Szerinte „legjobb volna — *elveink fentartása mellett* — egyelőre csak a képzési idő felemelését, s a tananyag kibővítését illetőleg néhány új kollegium beillesztését sürgetni.”

A M. S. O. 1914. számának 5. lapján Medgyesi ír a képző reformjáról: „Elegendő közvetlen tapasztalataim után állítom, hogy a képző célszerű reformálása a siketnéma-oktatás, s általában a gyógypedagógiai oktatás eredményének intenzivebb tétele szempontjából csak akkor lesz megoldható, ha a *munkamegosztás elve érvényre jut.*”

Ugyanezen évf. 85. lapján Szobolovszky cikkezik e kérdéssel kapcsolatban. Azt mondja: „Jól fontoljuk meg, mit tanuljunk, ne hagyjunk ki semmit és ne tanuljunk fölöslegest.” Ezen jól megfontoltság után írja, hogy a képzőn tanítsanak: *szociológiát*, szerinte ezen tudományág nélkül heterogén egyéneket nevel a pedagógus.

Azután követeli a *speciális szociológiát* mint a képzőn tanítandó tantárgyat. Sőt betetőzi kérését a „*kísérleti szociológiával.*”

Ugyanezen évf. 144. lapján Szothfrid J. foglalkozik a tanárképzéssel. Illetőleg a 1914. május 31.-én Budapesten tartott egyleti gyűlésen e dolgozatát felolvasta. A dolgozat nem vall nyíltan színt az egyesített vagy a külön képzés tárgyában. Lényege a képzőnek

főiskolává való szervezése. Az ált. tudományt szolgáló tantárgyaknak az egyetemen való tanítása.

Szaktárgyaknak szakelőadóktól való tanítása.

A felsorolt tanulmányokból világosan látszik, hogy a jelenlegi egyesített képzéssel *sem a vakok, sem a hülyék, sem a siketek intézeteiben* tanító gyógypedagógusok nincsenek megelégedve. Mind-egyiknek hiányzik valami, mindegyik kér valamit a saját munkájának eredményesebbé tétele szempontjából.

Ez lenne a közös jellemvonása valamennyinek.

A kivitelre vonatkozólag azonban mindegyik mást és mást ajánl.

A legújabb ilyen tervezet, amelyet az Egyesület küldött, tárgyalási alapul ajánlja, hogy a hallgatók válasszanak az egyetemen szakcsoportokat.

- a) magyar—német,
- b) történelem—földrajz,
- c) történelem—magyar,
- d) természetrajz—vegytan,
- e) földrajz—természetrajz,
- f) mennyiségtan—természettan,
- g) mennyiségtan és ábrázoló geometria.

No most már *„minden vizsgálatot tevő tanárjelölt köteles a szorosán vett gyp.-i tudományszakok főtárgyaiból, a gyp.-i tanári hivatás érdekeit támogató orvostudományi részlettárgyakból, a tudomány és a gyakorlati phonetikából, a beszédhibák gyógytanából, valamint a fent felsorolt szakcsoportok egyikének főtárgyából az ismeretek oly mértékére szert tenni, amely a tudománycsoportok teljes megértésén és tökéletes tudásán kívül, e tudományok önálló felfogására és tudományos művelésére is képesít.”*

Ha a szerző a „középiskolai tanárképző-szabályzat” bírálatait áttanulmányozta volna, akkor egészen biztos, hogy nem választotta volna éppen ezt a szabályzatot a jövőnk képzőnk reformjához zsinórmértékül. A középiskolai tanárképzőnek éppen az a hibája, hogy nem ő képesíti a tanárait, hanem az egyetem. Az egyetem pedig nem tanárokat és nem orvosokat, hanem tudósokat nevel. Ezért van pl. a gimnáziumban ma is tanítás helyett tudományművelés.

Azt hiszem, a Zemkó-féle tervezet képzője éppen úgy járna, mint Scherer Istváné 1890-ben.

És el tudja azt képzelni Z. kollegám, hogy ha valaki az általa felsorolt szakcsoportok valamelyikét az általa kívánt módon kimíveli, hogy az illető el fog menni mondjuk . . . a *hülyékhez* tanítani?

A szerző által javasolt iskola a középiskolai tanároknál is magasabb képzést nyújtana, miután a középiskolai tanárok csupán a Zemkó által kívánt szakcsoportok valamelyikét művelik tudományosan és ugyanakkor nem hallgatják az orvosi szak egyes részlettudományágait és nem végeznek még külön szaktanulmányokat. A tervezet azonban így teljesen kivihetetlen is, miután a hallgatóknak csupán gyakorlatban több mint heti 50 órát kellene végezniök.

Hozzászámítva most ehhez az előadásokat, gyakorlati tanításokat, hospitálásokat, a heti órák száma megütné a százat.

Rendkívül utópisztikus tervezetnek kell tehát minősítenem az Egyesület által küldött reformtervezetet. Egyébként ha tényleg e javaslat szerint képeznék ki magát valaki, ugyan mi haszna lenne mondjuk akár a siketeknél, akár a hülyéknél a szakcsoportok bármelyikéből. Egyedül a vakoknál érvényesülne az illető szaktudása. Ezen tervezetnek csak abban az esetben lenne jövője, ha a siketnémák és a hülyék tanintézetzeit középiskolákká alakítanák, de hiszen kell valakinek lennie, aki ezen két utóbbi szakcsoportbeli gyermekeknek megtanítsa az elemi tudnivalókat, ezeknek a tudnivalóknak a tanítására pedig talán mégsem egyetemi szaktudás, hanem *egészen más szaktudás* szükséges.

A siketnémák és a hülyék oktatásának nem tudomány szakos gimnáziumi tanárookra, hanem tudományosan képzett siketnéma-intézeti tanárookra, illetőleg a hülyéket tanító tudományosan művelt gyógypedagógusokra van szüksége, akik nem a fizikát, chemiát, latint stb. tudják majd önállóan művelni, hanem akik a saját oktatás-águknak tudnak tudományos apostolai lenni.

S mivel ez a tárgyalási alapul küldött tervezet ezt sem a siketek, sem a hülyék szempontjából nem oldja meg, mivel ez a tervezet csupán a vakok oktatása szempontjából jelent haladást, siket- és hülye-intézetek tanárképzésére vonatkozólag alapul nem tekinthető.

Hogyan képezik külföldön a gyógypedagógiai-, siket- és vakintézetek tanárait?

Most még csak néhány szót a külföldi szaktanárképzésről.

a) *Siketnéma-iskolai tanárképzés külföldön.*

Londonban az association for the Oral Instruction of the Deaf and Dumb (A siketnémák beszédtanítására alakult egyesület) képzőt tart fent. Szervezete a következő:

1. A tanfolyam 2 éves.
2. Felvehető 18-ik életévét betöltött egyén.
3. Akinek elemi iskolai oklevele, illetve magasabb pedagógiai képesítése van.
4. Orvosi bizonyítvány stb.

Tantárgyak: Angol nyelvtan és irodalom, történelem, földrajz, mennyiségtan, egészségtan, természettan, rajz, slöjd, a siketnéma-oktatás módszertana, gyakorlati tanítások, siketnéma-okt. története és neveléstana, érzékszervek és az idegrendszer bonc- és élettana, a beszédszervek élettana és phonetika.

Ezen tárgyakból a speciálisakat a képzőn adják elő, a reál-tárgyakból pedig a középiskolák számára felállított képzőn nyernek képesítést a hallgatók.

A jelöltek szakemberek előtt vizsgáznak a speciális tárgyakból, s ugyanakkor a középiskolai képzőn nyert bizonyítványukat bemutatják. (Michels adatai nyomán.)

Franciaország. A francia siketnéma-intézeti tanárképző Párisban van a nemzeti intézettel kapcsolatban. A képzési idő 3 év. A tanárképzőbe el. isk. tanítói és középisk. tanári oklevél alapján veszik fel a hallgatókat. Előző gyakorlati működést nem kívánnak a tanárjelöltektől.

A képző tárgyai: a) Fonetika, hangtan (*akusztika*), anatómia, fisiológia (e tárgyakat az egyetemen is hallgathatják a tanárjelöltek); b) snk. neveléstana és módszertana; c) a snk. oktatásának története.

Vizsgálatok: az I. év végén a hangképzésből és az ezzel összefüggő tárgyakból, a II. év végén a snk. neveléstanából és módszer-tanából vizsgáznak a hallgatók. A III. évfolyam elvégzése után képesítőt tesznek, amely írásbeli — szóbeli — és gyakorlati vizsgából áll. A képesítőt sikeresen letett hallgatók tanári oklevelet és hivatalosan is tanári címet nyernek.

Belgium. Belgiumban 6 év után szerzik meg a sn.-intézeti tanárok a tanári oklevelet.

A hallgatókat tanítói oklevél alapján, pályázat útján veszik fel és két évre kihelyezik őket felügyelő-tanárjelöltekké az egyes intézetekben. Hallgatják a tanításokat és *részt vesznek különféle tanfolyamokon.* A 2 év leteltével flamand nyelvből írásbeli és szóbeli vizsgát tesznek. Ezután 4 évig a különböző osztályokban segítenek a tanításban és a távollevő tanárokat helyettesítik. A 6. év végén szakvizsgáznak és sn.-int. tanári oklevelet kapnak.

A szakvizsga tárgyai: Anatómia; ép és fogyatékos érzékűek lélektana; hangtan; általános és szakpedagógia; snk. oktatásának története.

Olaszország. Két sn.-int. tanárképző van: Nápolyban és Milanóban, a siketnémák intézetével kapcsolatban.

Tanulmányi idő: 2 év. A tanítói oklevéllel felvett hallgatóktól előzetes gyakorlati működést nem kívánnak.

A tanár-képző tárgyai: Általános pedagógia és pszichológia; snk. nevelés-, lélek- és módszertana; snk. oktatásának története; pszichológia.

Az első évfolyam végén alapvizsgát, a II. év végén képesítő vizsgálatot tesznek a hallgatók s az utóbbiról bizonyítványt kapnak. A vizsgálatok a közokt. miniszter által kinevezett bizottság előtt folynak. E két vizsgán kívül van még egy harmadik is — gyakorlati vizsga —, amelynek sikeres kiállása után tanári oklevelet és hiv. tanári címet adnak a levizsgázottaknak.

Spanyolország. A tanárképző Madridban van, a snk. nemzeti kollégiumával kapcsolatban. A hallgatók felvétele felső népiskolai tanítói oklevél alapján történik.

A tanfolyam 8 hónapos és okt. 1-től május 1-ig tart. Tárgyai: *Siketnémák és vakok* nevelés-, lélek- és módszertana, s a két szakoktatás története. A hallgatók többször tesznek írásbeli és szóbeli bizonyosságot előhaladásukról egy 5 tagból álló vizsgáló bizottság előtt. E bizottság tagjai: a madridi snk. intézetének 5 tanára. A 8 hónapos tanfolyamot elvégzettek tanári oklevelet és címet kapnak.

Hollandiában önálló tanárképző nincs. Az egyes intézetek maguk képzik tanerőiket és külön-külön vizsgaszabályzattal rendelkeznek.

A hallgatók a snk. oktatásához szükséges tudnivalókon kívül még a beszédzavarokról is vizsgáznak s a francia, német és angol nyelv ismeretét is megkívánják tőlük.

A hallgatókat egy évi próbaidőre veszik fel, amely után csak a legkiválóbb tanítókat és tanárokat képezik tovább. A felvételnél gyakorlati működést nem kell a hallgatóknak igazolniuk.

Groningueban a következőképpen történik a tanárképzés:

Az I. évi próbaidő után a jelöltek alapvizsgát tesznek s kapják a másodtanítói címet; 5 évi sikeres működés után első tanítóvá lépnek elő, amely előlépés némely intézetben külön vizsgához van kötve s mint ilyenek letehetik az A) vizsgát, amely már a tanári cím használatára jogosítja fel őket. Ujabbi 5 év után a B) vizsgát teszik le, amely főtanítói címmel jár.

A többi intézetekben, csekély eltéréssel, hasonlóképpen történik a képzés. (M. S. O. XVI. évf. 4. sz. 57. old. Tóth Árpád.)

b) *Vakok iskoláinak tanárképzése.*

A vakok intézetei számára, sajnos, csak negatív adataim vannak. Így az Overbrook-i intézetben szaktanítás folyik (valószínűleg szakemberekkel).

Az amerikai intézetek általában maguk képezik ki szükséges tanerőiket (Séra).

Németországban az intézetek szintén maguk képezik tanerőiket.

Franciaországban hasonlóképpen.

Csupán Spanyolországban van a vakok és siketek tanárainak közös képzője.

Nem találtam még egy államot, még egy népet, hol e kétféle típusú egyének számára együtt képeznék a tanárokat.

c) *A külföldi gyógypedagógiai int. tanárképzése.*

A hülyék tanítóinak a képzése külföldön 8—10 hetes tanfolyamokkal van megoldva. Ez annál inkább is érthető, mert a külföldi *hülyéket-ápoló intézetek* tanítószemélyzete inkább gyakorlati képzést ad a képezhető hülyéknek, mint elméleti ismeretet. Nálunk a kisegítő-iskolai tanítók számára szintén tartanak 5 hetes tanfolyamot.

Tanulságok.

1. Kezdetben önálló képzője volt mind a három szaknak.
2. Az egyesítés eredetileg a vakok és hülyék oktatásának általánosítására irányult törekvéseknek esődbe jutása miatt történt.
3. Az egyesített képző úgy a siketnéma, mint a vakok és hülyék intézeteiben működő gyógypedagógusok részéről kezdettől fogva kritika tárgyát képezi, annak a folytonos hangoztatásával.

hogy az egyesített képzőn nyert tudás nem elegendő sem az oktatási ág tudományos műveléséhez, sem ahhoz, hogy a snk. illetőleg vakok vagy hülyék iskoláiban megfelelő célt érjenek el.

4. Az egyesítéssel mind a három oktatási ág fejlődésében visszavetett, mivel eredetileg úgy a hülyék, vakok és siketek oktatásához megkívántató ismereteket 2—2 éven át tanították, az egyesítés által pedig mind a három oktatási ágra képesítő tudnivalókat összesen két év alatt letárgyalandó tananyagra tömörítették.

5. Ugy a hülyék, mint a vakok és siketek elméleti és gyakorlati irodalma pang. Teljesen csődbe jutott. Egyik oktatási ág sem tud felmutatni egyetlen egy értékes cikket, még kevésbbé szakmunkát. (Nem sorolom ide a kisegítő iskolák irodalmát, ezen típusú iskolák e dolgozat keretén teljesen kívül esnek.) Ami a hülyék oktatási terén megjelent irodalmi termékeket illeti, az tisztán a pszichológiai laboratóriumuknak köszönhető.

6. Az egyesített képzőből kikerült gyógypedagógiai tanítók közül csupán a hülyék oktatási ágazatára kerültek tekinthetők olyan pedagógusoknak, akik *pedagógiáikkal gyógyítanak*.

A vak látását és a siket hallását eddig még semmiféle pedagógiával sem sikerült megjavítani vagy pláne meggyógyítani. Tehát a vakoknál és a siketeknél működő gyógypedagógiai tanítók nem nevezhetők gyógypedagógusoknak, ők e nevet jogtalanul használják.

7. *Külföldön* van gyógypedagógus, siketnéma-int. tanár és vakok intézetének tanára, akik külön-külön képeztetnek.

Magyarországon kétfajta gyógypedagógus van. Az egyik az 5 hetes kisegítő-iskolai tanító, a tulajdonképeni gyógypedagógus, akinek azonban *tilos* magát gyógypedagógusnak mondani, mert ő csak „*unimedicipedagógus*“.

A másik a közös képzőn nevelt, s a V. K. M. által kinevezett „*gyógypedagógiai tanító*“ a „*trimedicopedagógus*“, aki azonban mindennek, csak „*gyógypedagógiai tanító*“-nak nem akar látszani, mert 90%-ának a *gyógyításhoz semmi köze sincsen*.

Az eddigiekből már is kikiváncozik pár gondolat, mely a jövő képző megalkotásánál irányadó lehet. Feljogosítva érzem magam azonban mind a három oktatási ágat a közvetlen közelből megvilágítani, mivel mint hallgató egy évig a hülyék között éltem, mint rokkant katoná egy évig tanítottam a vakokat, s immár 3.-ik éve a siketnémákkal foglalkozom.

A vakok oktatása és az ezen szakoktatáshoz szükséges ismeretek.

Amikor a katonáéktól 1915 decemberében megszabadultam, alig vártam, hogy siketjeim között fölvegyem a rég elejtett fonalat. Ő Excellentiája azonban a vakok bpesti intézetéhez vezényelt kisegíteni. A vakok intézetében a következő beosztást kaptam: osztályfőnök voltam a III. osztályban. Itt tanítottam heti 17 órában az elemi iskola V. osztályának megfelelő szinten.

- Tanítottam: a II. továbbképzőben számtant heti 2 órában,
 a II. továbbképzőben világtörténelmet 2 órában,
 a III. továbbképzőben mértant heti 1 órában,
 a III. továbbképzőben számtant heti 2 órában.

Volt olyan napom, hogy pl. tanítottam az osztályomban 8—9-ig történelmet, mondjuk Nagy Lajost; 9—10-ig a III. továbbképzőben számtant, mondjuk a hatványozás körében; 10—11-ig a II. továbbképzőben világtörténelmet, pl. a keresztes háborúkat és 11—12-ig a III. továbbképzőben mértant, pl. a csonkakúp köbtartalmát. Azt hiszem, ehhez semmiféle kommentár nem szükséges. Mégis az évvégi min. biztosi jelentés annyira kedvező volt rám nézve, hogy egy részét idéznem büszkeség lenne. Egészen jogosan kérdezheti bárki is, milyen volt az én módszerem a vakok tanításánál? Igen egyszerű. Tanultam, dolgoztam éjjel, nappal, délelőtt, délután. Délutánonkint pl. egy vaknak diktáltam a világtörténelmet, a másíknak a számtanszabályokat, a harmadiknak a mértant úgy, hogy év végén meg volt a vakok oktatásában annyira nélkülözött tankönyvem. Az igaz, nem volt szabadalmazva, de a vakjaim kitünően tanulhattak és tanultak is belőle. Az előadásokra való ilyen *elkészülés* azonban igen-igen kifárasztja az embert. Igazán semmi kedvem se lett volna a következő évben pl. a III. továbbképzőben tanítani a világtörténelmet és a IV. osztályban a fizikát és kémiai. Tény, hogy így pár év alatt egészen nyugodtan mehettem volna neki az egyetemen akár három szakcsoport alapvizsgájának is.

Hogy azonban erre képtelen az ember és képtelenek a vakoknál működő gyógypedagógiai tanító kollegák, azt az alábbi epizód igen fényesen fogja illusztrálni.

Tanítok a III. t.-képzőben világtörténelmet. Anyag: az angol történelemből Stuart Mária és Erzsébet küzdelme. A téma szép és hálás. Jól „*elkészülve*” megyek el az órára és megtartom az „*előadást*”. Az első padban ül egy kamasz fiú. A fejét folyton forgatja, keresi az éltető napsugár fényét, mely még megmaradt retináját ingerli. Folyton fészkelődik, izeg-mozog, végre rászólok „Miért mozgatsz annyit Höresög!” A fiú mohón — még mindig tikkelve a fejével — kérdi, „hát tanár úr nem olvassa ezt a könyvből, mert „*látom*”, nincs könyve.” Én megnyugtatom, hogy nem olvasom a könyvből, de egyúttal megmagyarázom neki, hogy én ezt folyton tanulom, mert másképpen nem tudhatnám.

A fiú lomhán levágódik a padra, a szeme azonban, mely a fényt látja, folyton rajtam mozog. *hátha nálam is meglátja a könyvet!!*

Érzem, hogy a vér az arcomba szökött, de hirtelen nyugalmat parancsolok magamra, hiszen . . . eszembe jutott az én számszakos tanárom a képzőből, ő is olvasta a spondeusokat a Sarudy poétikából, amikor nekünk magyart tanított. Pedig ő nem is volt gyógypedagógiai tanító, hanem tanítóképző-intézeti tanár.

Tudnék még pár ilyen epizódot felsorolni erről az évről, de semmi kedvem sincs hozzá.

A vakok mai oktatása olyan intenzív, hogy oda igenis tudomány szakos tanárok kellenek. Olyanok, akiknek az előadásra való készülés nem fárasztja ki az idegeit annyira, hogy azután képtelenek irodalmi munkásságra, képtelenek a saját szakmájuk tudományos művelésére.

Hogy a vakok oktatása terén ma nincs irodalmi munkásság, hogy ez az oktatás csak intenzíve és nem extenzíve fejlődik, egyik okát abban látom, hogy az ott működő kollegának kettő között kell választania: vagy *olvassa* a könyvből az „előadást”, vagy éjjelnappal tanul. Az első esetben teljesen tekintély nélkülivé teszi magát a vakok tanára, a második esetben pedig idegnyomorekká.

Mielőtt tovább mennénk, álljunk meg egy szóra és emeljünk kalapot a vakok tanárai előtt, kik kötelességük teljes tudatában, egészségük és családjukra való tekintet nélkül végzik a rájuk bízott, sokszor erejüket meghaladó munkát.

Én a vakok intézetének tanárképzését úgy oldanám meg, hogy polgári-iskolai tanároknak tartanék tanfolyamokat és ezen tanfolyamokat végzett polgári-iskolai tanárokat alkalmaznám a vakok oktatásánál. A tanfolyamra csak okleveles polgári-iskolai tanárt vennék fel és pedig nem korlátolt számban és elhelyezési kötelezettséggel, hanem ezektől függetlenül.

A hülyék oktatása és az ezen szakoktatáshoz szükséges ismeretek.

A hülyék oktatása az én tapasztalataim szerint a mai egyesített gyógypedagógiai oktatási ágazatok között a leglélekekölőbb szakma. Leglélekekölőbbnek pedig a kövekezőkért képelem és tudom.

1. Az oktatásba fektetett nagy intenzitású energia csak egy igen kicsiny minimuma válik azzá, amivé fejlesztett, szóval a tanítási eredmény annyira minimális, hogy *fokozatos fejlődés és haladás alig tapasztalható*.

2. Ezen minimálisan fejlődő idegrendszer megfigyeléséhez nem nyújt elegendő ismeretet a mai egyesített képző, tehát a hülyék között munkálkodó tanár folytonosan olyan munkának van alárendelve, amely munka céltudatosságával nincs teljesen tisztában.

3. Mert kevés az a gyakorlati készsége, amellyel rendelkezik, miután a tanítóképzőből hozott gyakorlati készség csupán az elemi-iskolai gyermekek képességeihez mérten van megadva; s ez a gyakorlati készség az egyesített képzőn nem fejlesztetik arra a nivóra, amelyre a hülyék fejletlen idegrendszerének a kifejlesztési tudása követelné.

A hülyék budai intézetében van egy kollegánk, aki kitünő *muzsikus*, akinek ipariskolai rajztanítói diplomája van, de nemesak van, hanem kitünően *rajzol* és *fest* is, aki elsőrangú *slójdista*. Nem akarok indiszkrét lenni és nem akarok azokkal a min. bizt. jelentésekkel itt előhozakodni, amelyeket az illetékes min. bizt. ezen kollegánk tanítási eredményéről tettek, csupán arra az egy tényre

kívánok hivatkozni, hogy az első évben, ahogy ez a fiatal kollegánk a nevezett intézetbe került, a karácsonyfa-ünnepély ott szindarabban köttetett egybe, az ünnepély műsorszámait *ő írta, ő festette a díszleteket, ő komponálta a muzsikát* és akik láttuk a hülyéket ezen az estén mozogni a színpadon, énekelni, szavalni, szóval láttuk őket élni, összecsaptuk a kezünket s mindnyájan csodálkoztunk a nem várt sikeren.

Gondolkoztam és annak idején megkérdeztem ezt a kollegámat tanítási módszerét illetőleg.

Ő nekem szóról-szóra ezt mondta: „én fúrok, faragok, énekelek, festek, rajzolok, mesélek, büntetek, amint azt épen a növendékeim hangulata kívánja.“ Szóval az ő gyakorlati ügyességeinek tárházában mindig van elegendő és megfelelő energia arra, hogy *az épen szükséges ingereket, az ingerküszöb eléérése mellett produkálja.*

Az a tanár ellenben, aki a gyakorlati ügyességeknek nem rendelkezik ekkora energetikai komplexumával, *csak oly ingerhatásokat tud produkálni, amelyek az egyes hülyék ingerküszöbe* alatt jóval alul maradnak, hatástalanul eltűnnek. Hogy a hülyék intézeteiben mégis igen szép eredményeket látunk, azt csak annak az apostoli odaadó munkának lehet betudni, melyet a hülyékhez került kollegáink fejtenek.

A hülyék oktatásának lelket kimélőbbé és eredményesebbé tétele céljából tehát a gyakorlati ügyességeknek: zene, ének, rajz, slójd, a képzőn oly mérvben való tanítása kívánatos, hogy ezek a megfelelő energetikai komplexumok a hülyéket tanítani *akaró* hallgatók lelkében oly mértékben raktározódjanak el, hogy a hülyék ingerküszöb-értékének megfelelő hatásokat bármikor produkálhassák.

Szükségük van továbbá a hülyéket tanítani akaróknak a mai-nál alaposabb idegbonetani, idegéletani, idegkörtani ismeretekre. Ezen hármas, de a hülyék szempontjából *egy* részlettudomány művelése fogja a hülyék oktatását tudományos színvonalra emelni.

Ezen részlettudomány alapos művelése nélkül a hülyéket tanító gyógypedagógusok kitűnő szórakoztatók és ápolók lehetnek, de semmi esetre sem *tudós tanárok*. Nem lehet céloom annak a kutatása, hogy az ily „tudós tanárok“ képzése közgazdasági szempontból *érdeke-e az államnak, vagy csak emberbaráti szempontból szükséges kötelessége.*

A siketnémák tanítása és az ezen szakoktatáshoz szükséges ismeretek.

A siketnémák oktatása a mai „egyesített gyógypedagógiai“ oktatási ágak közül az, amely pedagógiailag indokolt és közgazdaságilag is igazolt szaktudást igényel. Ez az oktatási ág az, amelyhez nem értés esetén a drága pénzen fentartott siketnéma-iskolákból a nemzet nem kap olyan polgárokat, mint amelyeneket kaphatna az ezen intézetekben munkálkodó tanárok szaktudásának tökéletes kiépítése esetén.

Ezen szaktudás kiépítését én a következőképen körvonalozom. Az oktatás kétféle. A) Elméleti. B) Gyakorlati.

A) *Az elméleti oktatás tárgyai:*

1. A beszédszervek anatómiája.
2. A beszédszervek élettana.
3. A beszédszervek körtana.
4. Elméleti fonetika.
5. Gyakorlati fonetika.
6. Beszédfejlődéstan.
7. Beszédélettan.
8. Beszédgyógyítástan.
9. Összehasonlító lélektan.
10. A siketnéma-oktatás irodalma és történelme.
11. Módszertani ismeretek.

B) *Gyakorlati képzés:*

1. Jelbeszéd.
2. Gyakorlati tanítások.
3. Szemináriumi gyakorlatok.

Indokolás.

1. *A beszédszervek anatómiája* képezi az alapját a siketnémák oktatásának. Hogy ez a részletanatómia külföldön szakorvosok és szakpedagógusok részéről mennyire van kiművelve, csupán a Merkel-féle „Stimm u. Sprachorgan“-ra hivatkozom. Nálunk ezen irodalom épen a megfelelő szakorvosok és szakpedagógusok hiányában egyáltalán nem műveltetik. Ez a részletanatómia van hivatva felkutatni azon sok, a beszédélettan szempontjából ma még teljesen ismeretlen physiológiai jelenség anatómiai alapját, mely jelenségek előtt ma még tanácstalanul áll orvos és pedagógus egyaránt. Nézetem szerint ezen részletanatómia művelése egyedül a siketnéma-iskolákkal kapcsolatban oldható meg eredményesen azért, mivel az ilyen iskolák mellett létesítendő anatómiai laboratórium rendelkezésére áll a megfelelő kísérleti anyagmennyiség a siket gyermekek személyében. Az egyetemen előadó anatómus soha sem fogja magának azt a fáradságot venni, hogy a 300 orvostanhallgatója között ülő, mondjuk 12 „siketnéma-int. tan. hallgató“ rendkívüli egyet. hallgatója kedvéért a beszédszervek anatómiájából olyan rendszeres és részletes előadást tartson, mint amilyen e részletanatómiának a művelése, a beszéd physiológiai jelenségeinek megértése és magyarázata szempontjából szükséges.

De vajjon kívánhatja-e azt a „orvógyypedagógia“ az orvosi kartól, hogy az I. éves orvostanhallgatóknak leadott évi 150 anatómiai órából 50 órát a beszédszervek anatómiájának szenteljen a beszéd physiológiai jelenségeinek magyarázása és megértése céljából. Nem. Ennek nincs is semmi értelme.

Önálló anatómiai kutatásokra van nekünk szükségünk. És én nem azt kívánom, hogy hallgatóink az egyetemen tanuljanak, hanem azt, hogy hallgatóink tudjanak. A tudás mindig megadja a tekintélyt, a papír csak némely esetben.

2. *A beszédszervek élettana* a beszédszervek anatómiai laboratóriumával kapcsolatban művelendő.

Hogy a „beszédszervek élettana“-ból mi magyar gyógypedagógusok alig tudunk valamit, azt meg kell állapítanom azon kísérletek özönéből, melyek a „beszédszervek élettana“ keretében végzendők és végezhetőek és amelyek közül az egyesített képzőn ma egyet sem mutatnak be a szükséges eszközök és helyiségek hiányában.

Hogy mi magyar gyógypedagógusok a beszédszervek élettanából milyen keveset tudunk, bizonyíthatom azonban azzal a külföldi hatalmas irodalommal, mely a beszédszervek élettanával foglalkozik, s melyet mi még távolról sem ismerünk.

Vagy ismeri talán valaki az egyesített képző előadásából

Landois: „Stimme“. „Sprache“.

Helmholtz: „Die Lehre von d. Tonempfindungen“.

Ewald: „Handbuch d. Laryngol“.

Muschold: „Allgem. Acustik u. Mechanik des menschl. Stimmorgans“.

Hartmann: „Rhinoskopie u. Pharyngoskopie“.

Landois: „Thierstimmen“ és más szerző szebbnél-szebb, értékesnél-értékesebb munkáját?

De vajjon szüksége van-e a siketnéma-oktatásnak beszédélettanra?

Ezen fölvetett kérdésemre egyszerű igenlő vagy nemleges választ adni nem tartom elegendőnek, részletes feleletadáshoz pedig e dolgozat kereteit kicsinynek tartom.

3. *A beszédszervek kórtana* tanítását a siketnéma-intézeti tanárképzőn annyiban tartom szükségesnek, hogy általa és vele országos akciót rendezhessenek intézeteink azon sok, a nemzet tagjait veszélyeztető körülmény ellen, amely körülmények hatási eredője valamely beszédszervi fogyatkozásban jelentkezik.

Annyiban tartom szükségesnek ezen részlettudomány művelését, hogy a képzőből kikerült tanárok minden egyes esetben tudjanak tájékozódni a kezük ügyébe került egyén beszédszervi fogyatékoságait, annak okait, eredetét illetőleg.

4—5. *Elméleti és gyakorlati fonétika*. A fonétika tudománya az a *második bázis*, amelynek alapos és tág művelésével a siketnémák oktatását kül- és belterjesen, továbbá tudományos alapon tudjuk fejleszteni. A külföldi siketnéma-oktatási szaklapok hemzsegnek a fonétikai cikkektől, sajnos, nálunk ez egészen másképpen van. Nálunk ez vagy unalmas témának tetszik, vagy nem értünk hozzá. Én a magam részéről a saját személyemet illetőleg az utóbbit valom, bár annak idején „*kötünően*“ vizsgáztam belőle. Azóta sok fonétikai művet és cikket böngésztem át és ezen kutatásaim alapján jutottam a fenti és az alábbi megismerésre.

Kétféle fonétika van: Kísérleti és gyakorlati fonétika. Az egyikhez laboratórium, a másikhoz pedig csupán tankönyv szükséges. Nekünk egyikünk sincs. Az az eszme merülhetne fel tehát itt is, hogy küldjük hallgatóinkat oda, ahol ilyen laboratórium van. Ilyen laboratóriummal rendelkezik a „Keleti Akadémia“.* A Keleti Akadémián a „nyelvek tanítása“ miatt tartja fenn az állam e laboratóriumot. Kérdem, nem indokoltabb-e nálunk egy ilyen laboratóriumot fentartani, ahol nyelvet, „beszédet teremtünk“. És azután kérdem, vajjon sok lenne Magyarországon két fonetikai laboratórium?

Hiszen úgy volna a dolog rendén, ha a „tanító keleti akadémia“ jönne tanulni a „teremtő siketnéma hangfejlesztéshez.“ *A teremtő a tanítóhoz menjen tanulni?*

Tehát ha komoly fonetikai tanításról kívánok szólni, ehhez elsősorban fonetikai laboratóriumra van szükségünk. Erre a gondolatomra azonban a pesszimisták valószínűleg azzal fognak válaszolni, hogy ilyen költségekbe az állam nem fog belemenni. Erre egy példával vagyok bátor felelni. Pár évvel ezelőtt a szegényházban egy fiatal orvos behatóan kezdett foglalkozni az idegtannal. Boncezsközein kívül, azt hiszem, csupán *tudással* és *ambícióval* rendelkezett. Egy szobát bocsátottak rendelkezésére a nevezett helyen. Egy-két év alatt az egy szobából kettő-három lett, és még egy-két év alatt állt az „*agyszövetteni intézet*“, mely ma Európa egyik legszebben berendezett e nemű intézete. Ha az intéző körök belátják valaminek az *okos, célszerű voltát*, akkor nem hiszem, — én legalább nem merem őket azzal vádolni — hogy ők útjába állának a célszerű dolog fejlődésének. Viszont azt a könnyelműséget sem tudom elképzelni intézőköreinkről, hogy belemennének bármilyen kalandos tervbe is.

Igy kellene a siketnéma-intézeti tanárképzővel kapcsolatban az anatómiai és physiológiai laboratóriumot is megteremteni. E három laboratórium munkálkodása az, ami a siketek tanítását előbbre fogja vinni és tudományossá fogja tenni. E laboratóriumi munkálkodás kiterjedne az egész országra és eredményesen vehetné fel a küzdelmet pl. a beszédhibák gyógyítása terén. Országos akciójával, felvilágosításával talán tudná apasztani a megsiketülések számát, ápolná a siketek tudományos irodalmát és az oktatásügy soha sem kerülhetne olyan kátyuba, hogy ha kidől egy oszlop, nincs honnan pótolni.

6. *Beszédfejlődéstan* az anthropológia egyik ága. Ha valamit kell teremtenem, ha valami új dolgot kell csinálnom, akkor körülnézek a világban, vajjon csinál-e valaki az általam készítendő újhoz hasonlót. Ha csinál, megfigyelem a munkáját, megfigyelem a munkájának eredményét. Azon fogásait, melyek sikerrel járnak, fölhasználom, a hasznavehetetleneket kiküszöböölöm és pótolom őket saját ötleteimmel.

A természet szintén fejleszt beszédet. Kifejlesztette az ősem-

* V. 8.; MSO. 1917. 94. l.

A szerk.

bér beszédjét, ebből fejlesztette a nemzetek nyelvét. Előttünk van a gyermek természetszerűleg fejlődő beszédje.

És mi hangfejlesztők nem érdeklődünk a természet munkája iránt. Mi önmegelegülten megyünk az utunkon, gondolva, hogy nálunknál nincs nagyobb mester. Igen tévedünk. Tévedéseinket, hibáinkat a „*beszédfejlődéstan*” tudományos művelése volna hivatva javítani.

7. *Beszédélettan*. Egészen újnak látszó tantárgy. Amint a neve is mutatja, magában foglalja azon eljárások tárgyalását, melyek ismerete után a beszéd lényege világosan áll előttünk. Tudjuk, hogy beszédet lehet *tanítani* és *teremteni*. Mi a beszédet *teremtjük*. Egészen más beszédet *teremteni* és beszédet *tanítani*. A beszédtanítás hallás és gyakorlás által történik. A beszédteremtés csak gyakorlás útján lehetséges. *A beszédteremtés eszközei is tehát mások, mint a beszédtanítás eszközei.*

A beszédteremtés eszközei lehetnek:

1. Hangfejlesztés.
2. Fonétikai mondatok fejlesztése.
3. Fogalomtisztázás és alakítás.
4. Nyelvalaktan.
5. Beszéd-rithmus stb. stb.

Körülbelül ezen 5 csoportba sorozott alfaja lenne annak a tudománynak, amelynek művelésére mint ilyenre egyáltalában nem fektetünk súlyt, s ezért nincs tanításunkban *egység*, ezért nincs *oktatásunknak rendszere*, végezzük a dolgunkat, ahogy „*az Isten épen engedi*.” Hogy az alkalmosságoknak ez a rendszertelensége azután mennyire van előnyére vagy hátrányára növendékeink nyelvérzékének, nyelvkészségének és beszélni tudásának, a beszéd használatának a kidolgozásában, azt nem kívánom e helyen pertraktálni.

8. *A beszédgyógyítást*-t azért kívánnám fölvenni a jövőendő képző tantervébe, mivel a siketnéma-int. tanárképző hallgatói a beszédszervek anatómiájával, physiológiájával, kórtanával annyit és oly behatóan foglalkoznának, hogy részükre a beszédgyógyítástannak az előadása nehézséget nem, hanem ismeretkiegészítést jelentene.

9. *Összehasonlító lélektan* csak úgy önállóan és megfigyelésesen alapulva művelendő, mint akármelyik más tárgya a képzőnek. Mi gyógypedagógiai tanítók ma igen-igen sok esetben tanáctalannul állunk a felnőtt siketnémák cselekedeteivel szemben; nem tudjuk őket megérteni, nem ismerjük és nem tudjuk felismerni cselekvésük rugóit. Nem ismerjük a lelkükben fellépő változások indító okait, ennél fogva nem is tudjuk a változásokat irányítani, nem tudjuk a lelkükben fellépő változásokat oly mederbe terelni, hogy azok mint állandó cselekvésmódok jelentkezzenek s ennél fogva a jellem alapját adják.

Nem akarok e helyen siránkozni azon a szegénységen, amely szakoktatásunknak e kényes pontját jellemzi.

Hiszen e hiányon nem siránkozással, csupán munkával lehet segíteni. Teremteni kell pszichológiai irodalmát, gyűjteni kell meg-

figyeléseket, nyitott szemmel kell járnunk a siketnémák között s magunknak kell megteremtelnünk azt, amit száz éve nélkülöz oktatásügyünk.

Hogy az egyesített képzőn az összehasonlító lélektan alig műveltetik, csupán az egyesített képző rengeteg anyagával tudom magamnak megmagyarázni.

10—11. *A siketnéma-oktatás irodalma, történelme és módszertanáról* egészen önálló dolgozatban kívánok egyszer beszélni. Fontossága a mai egyesített képzőn is el van ismerve.

B) Gyakorlati képzés.

1. *Jelbeszéd.* II. osztályban tanítok a siketnémáknál.

Itt volt a karácsony. Azt akartam növendékeimtől megkérdezni, „mit hozzon nektek a kis Jézuska?” Ez még csak ment valahogy, de a feleletüket bizony nem értettem meg. Az egyik hosszú magyarázás után keserves arccal fordult el tőlem s egy kézlegyintéssel végelegesen elintéztet.

A másik már érthetőbben magyarázta, hogy én „buta vagyok ahhoz, hogy őt megértsen.”

A „*Vezérkönyv*” számtalan lapján olvasom: „ahol másképpen nem lehet, jellel és arcjátékokkal magyarázunk a siketnémáknak.” Nézzük most már, hogy tudok én *jelelni és arcjátékolni*?

Akarom tanítani ezt az anyagot: „*Hány éves vagy?*” Előző este gondolkodom rajta, hogy kérdezzem én meg ezt kis siketeimtől, hogy jeleljem le nekik ezt: „*hány éves vagy?*” Nem tudok a gondolatától aludni, szerenesére bízom a dolgot. *Lesz ahogy lesz!* Másnap beállítok az osztályba és kezdem: „Hány éves vagy?” A gyermekek mondják utánam: „hány éves vagy.” Az arcuk kérdőjel, bambán bámulnak rám. Én türelmesen kérdelem: „hány éves vagy?” Ők újra leolvassák és mondják velem együtt a kérdést és még bambábban néznek rám. Segítek magamnak a kezemmel, a lábammal, fogom a fülemet, fogom a fejemet, számolom az újjaimat, mutatom az őszülő hajamat, a kopaszodó fejemet, de a gyermekek csak nem értenek. Kezd a türelmem elhagyni. Kezdek ordítani: „*Hány éves vagy?*” A gyermekek arcára rémület száll; érzik a vihar előjelét, de még mindig nem értenek. Egy órai kínlódás után átmegyek a szomszéd osztályba s kollegámtól kérek tanácsot. Kettesbe-kettesünk egy siketelt, aki *később siketült meg és az intézetben tanult meg jelelni* s ez magyarázza meg nekünk a „hány éves vagy” jelét. Visszamegyek az osztályomba, végig símogatom az államat és kérdő arcot vágok növendékeim felé, s azok vigyorogva tudatják velem: öreg, fiatal, szép stb., s én boldogan folytatom a tanítást. Ehhez hasonló eset igen sok történik az én osztályomban. Itt vannak azonban a felnőtt siketnémák. Nem tudunk velük érintkezést fentartani, mert nem értjük őket. Elmegyek a gyűlésükre. Egy szónokuk jelel. Mindnyájan figyelemmel nézik, én is nézem és nem tudom mit jelel. A végén megtudom, hogy *a siketnéma-tanárképzőről beszéltek*, illetve jeleltek. Érdekel az ügy, hogy mit beszélhettek; végre meg-

tudom. Szeretnék én is a tárgyhoz szólni, de nem lehet, azon egyszerű oknál fogva, mert nem értenek. Arcomba szökik a vér, a szégyen kergette azt oda, s mint egy megkorbácsolt kutya sompolygok ki a gyűlésteremből.

A rendőrségre küld az igazgatóm tolmácsolni. Bemutatkozom, hozzák a deliquenst. Megismerem. Intézetünk egy volt növendéke. Mondom a rendőrfogalmazónak, „hiszen ez tud beszélni.“ „Tessék megpróbálni“ — mondja ő, mire én tényleg nekigyürkőzöm, de nem értek egy árva szót sem a beszédjéből. „Tessék csak jellel próbálni“ — mondja a tisztviselő. Erre azonban még jobban megijedek. „Tessék csak megkérdezni kérem, hogy hová való?“ Ez még csak megy. „Tessék megkérdezni, mi az anyja neve?“ stb. stb. A kérdés kérdés után megy, illetve menne, ha az én tudásom engedné; a kihallgatás mind nehezkesebbé válik, végre megállapodunk a rendőrtisztviselővel, hogy „*ezt nem lehet megállapítani*“, a kihallgatás eredménytelen, én felveszem a tolmácsolási díjat, s mint aki legjobban végezte a dolgát, önelégülten távozom.

Egyik kollegám ama kérelmét jelentette igazgatónkknak, ne küldje őt többé tolmácsolni azon egyszerű oknál fogva, mert nem tud jelelni. A M. S. O. 1910. évf. 102. lapján olvasom: „Nehéz és kényes feladat hárul a siketnémák tanárára, valahányszor a törvény előtt szakértő tolmácsként kell szerepelnie. Sok esetben minden törekvésünk, buzgalmunk hiábavalónak bizonyul. Hajótörést szenvedünk a kihallgatandó siketnéma bárdolatlansága miatt, sokszor azonban a bíró tapasztalatlansága miatt is.“

„A jelnyelv használata nélkül tárgyalás majdnem soha sem szokott lefolyni, kívánatos tehát, hogy a siketnémák tanára, már ebből a szempontból is, nagy jártasságra tegyen abban szert.“

2—3. Gyakorlati tanítások és szemínáriumi gyakorlatok fontosságát indokolni e tervezetben fölösleges, kivitelük módját tárgyalni az óriási anyagra való tekintettel itt nem helyénvaló.

Befejeztem mondókámat. Hosszú voltam, talán sokat beszéltem és keveset mondtam, vagy talán sokat mondtam olyanról, amiről beszélnem is csak keveset lett volna szabad. Mindenesetre azonban biztosítani kívánom magamnak az én kedves kollegáim további szeretetét és elnézésüket kérem azon emberi gyarlóságaimért, amelyek hozzászólásomban megnyilatkoztak.

Minden szavamat, minden lépésemet a siketnémák, a vakok és a hülyék oktatásának tökéletesítése érdekében tettem és teszem. Bár lenne három fejem, hogy mind a háromnak egyformán dolgozni, s három szívem, hogy mind a háromért egyformán érezni tudnék.

Bárcezi Gusztáv.

A magyar siketnéma-intézeti tanárképzés ujjászervezése.

Emlékirati-javaslat.

A S. I. T. O. E. 1918. január 15.-én tartott választmányi gyűlésének megbízásából írták és a választmány 1918. február 12.-i gyűlésén felolvasták:

Dr. Bihari Károly és Bárczi Gusztáv.

(Nagyméltóságú *Gróf Apponyi Albert dr.*, v. b. t. t., vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urnak

BUDAPEST.

Emlékirat, melyben a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete — Vác — a magyar siketnéma-intézeti tanárképzés ujjászervezését alázattal kéri.

1 drb. melléklet.)

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Urunk!

A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete a magyar siketnéma-nevelésügy érdekében terjeszti ezt az alázatos emlékiratát Excellentiádnak, a magyar közoktatásügy kormányzójának magas színe elé. A siketnémáink iránt érzett szeretet melegségével, bátorságával és őszinte bizodalomával kérjük ebben Nagyméltóságod böles intézkedését: a magyar siketnéma-nevelésügy fejlődése alapján, a magyar siketnéma-intézeti tanárképzésnek ujjászervezését.

Kérésünk megokolása végett előbb rámutatunk a hivatásunk gyakorlásához szükséges előismeretekre.

Azután felelünk arra a kérdésre, hogy ezeket a szükségleteket kielégíti-e a mi mai képzőnk?

— és kielégítik-e a külföldi képzők?

Végül csatoljuk emlékiratunkhoz a siketnéma-intézeti tanárképző ujjászervezésére vonatkozó tiszteletteljes javaslatunkat.

I.

Kegyelmes Urunk!

A siketnéma-intézeti tanárképzés megoldásának kiinduló pontját azoknak az elméleti ismereteknek és gyakorlati ügyességeknek megállapításában keressük, amelyekre a szakemberek egybehangzó véleménye és tapasztalaton nyugvó meggyőződése szerint, a legrátermettebb pedagógusnak is okvetlenül szüksége van, hogy siketnémát a mai kor színvonalán álló eredménnyel nevelni-oktattani tudjon; amely szükséglet kielégítése jelöli meg a siketnéma-intézeti tanárképző célját és bizonyítja annak létjogosultságát; amely ismeretek- és ügyességekről való eredményes vizsgálati beszámolás képezi előfeltételét a siketnéma-intézeti tanár alkalmazásának.

1. Hogy növendékeinkkel foglalkozni tudjunk, ismernünk kell őket.

Növendékeink elsősorban gyermekek: az *általános pszichologia* (*gyermekpszichologia*) adta alaptudás révén mindenek előtt mint gyermekeket kell ismernünk őket.

2. Növendékeink azonban nemcsak gyermekek, hanem siketnémák is. A siketség és a némaság révén az érzékűektől igen sok tekintetben eltérő tulajdonságúak; társadalmi, közgazdasági, jogi, stb. szempontból is az érzékűekétől különböző helyzetet bírnak. Ismernünk kell tehát a gondjainkra bízott siketnéma, gyenge-teségű siketnéma, beszélő siket, nagyothalló és vak siketnéma különleges tulajdonságait. Minthogy pedig a gyámolítást nélkülöző siketnéma jogainak védelmezésére is vállalkoznunk kell: ismernünk kell a siketnémák különleges társadalmi, közgazdasági és jogi viszonyait. Ezt a tudásunkat a *siketnémaságtanból* meríthetjük.

3. Gyermekevelés a mi hivatásunk. Nevelő foglalkozásunk általános alapelveit a *pedagógia* és a *neveléstörténelem* tanítja meg nekünk.

4. Siketnéma gyermek nevelése a mi hivatásunk. Ismernünk kell tehát a siketnéma testi és lelki neveléséhez szükséges különleges bánásmódot is, amelyet a *siketnéma-neveléstan* hivatott megállapítani.

5. A siketnéma-nevelésügy folyton fejlődik. E fejlődés megfigyeléséhez a *siketnéma-nevelésügy történelme és irodalma* multjának és jelenének az ismerete feltétlenül szükséges: tévedések elkerülése és tanulság céljából, a nevelési-tanítási munkánk észszerű végzésének és fejlesztésének biztosítása végett. — Szakirodalmunk tanulmányozása viszont lehetetlen *idegen nyelvek* ismerete nélkül.

6. Nevelési szempontból tudnunk kell, hogy siketnéma növendékeink egymással mit jelezgetnek. Képeseknek kell lennünk arra is, hogy a felnőtt siketnéma mutogatásait megértsük, amikor például a bíróság előtt siketnéma-ügyben szakértő tolmácsi tisztet kell betöltenünk; vagy amikor a siketnéma-egyesületek vagy kongresszusok megtisztelő meghívására a siketnémák gyűlésein megjelennünk. Ismernünk kell a siketnémák természetes nyelvét, a *jelnyelvet* úgy elméletileg, mint gyakorlatilag.

7. Tanítanunk is kell a mi kis siketnémáinkat. Azért nem nélkülözhetjük az *általános oktatási módszertan* megállapításait és mert siketnémákat tanítunk, különösen szükségünk van a *siketnéma-oktatástanra*, amely az előbbi általános oktatási módszertanra, mint alapra épült.

8. A siketnéma egyénnek sem testi, sem szellemi lényege nem mutat oly elváltozásokat, amelyek miatt az a hangzó beszéd áldásából örökre kirekesztendő volna.

Amióta a siketnéma-intézetekben a hangzó beszédre és a hangzó beszéddel való oktatás meghonosodott; amióta a siketnéma-intézetek főcélja a siket, s ennek következtében néma egyéneknek a hangzó beszédet optikai és kynetikai technika alapján megtanítani; azóta a siketnéma-intézeti tanárképzők tantervébe oly tudo-

mánycsoportok beillesztése vált szükségessé, amelyeknek önálló művelése a beszédoktatás módszerének megismerését és tökéletesítését lehetővé teszi.

A némának beszélővé tétele külön részletes tanulmányt igényel. E tanulmány alapja a *phonetika*.

9. *Nyelvtan*,

10. *beszédélettan*,

11. *beszédfejlődéstan* és

12. a *beszédhibák taná*-ból meríthetjük a siketnémának beszélővé tétele szempontjából nélkülözhetetlen alapismereteinket.

13. A *phonetika* művelhetése végett még előbb a *beszédszer-
vek bonc- és élettanát* kell tanulmányoznunk.

14. Ez általános studiumok közben megismervén a beszéd lényegét, rátérhetünk és rá kell térnünk a beszéd megtanítása módjának a megismerésére. Itt két irányú munka vár ránk: külön meg kell tanulnunk a beszédhangok, hangkapcsok megtanításának — és külön a beszédanyag és beszédalak megtanításának a módját.

Az előbbi ismeretek megszerzésének egyedüli eszköze a *hang-
fejlesztéstan*.

15. Az utóbbiaké a *beszédoktatástan*. (Kiejtés, beszédanyag és beszédalak tanítási módja.)

16. A siketnéma-intézeti tanár hivatásának köre túlterjed az osztályával, a tanítványaival szemben tartozó kötelezettségen. Esetleg vállalnia kell az intézet igazgatását, mindenestre pedig vállalkoznia kell a siketnéma-nevelésügy érdekében való apostolkodásra.

Egyik kötelességét sem teljesítheti anélkül, hogy ne érintkezzék az állam közigazgatási szerveivel. Szükségünk van ezért annak a viszonyoknak teljes ismerésére is, amely a siketnéma-intézeti tanár és fölöttes hatóságai, a siketnéma-intézet és más nevelőintézetek, a siketnéma-intézet és a kormányhatóságok, a siketnéma-intézet és a közigazgatási hatóságok közt fennáll: szükségünk van egyszóval a siketnéma-nevelésügy közigazgatását tárgyaló *siket-
néma-intézeti rendtartás* által nyújtott ismeretekre is.

17. Végül — amit először kellett volna említenünk — a szakismereteink megszerzése végett előbb meg kell tanulnunk a rendszerezést, a tudományos szellemi munkát; evégből a böleleleti tárgyak közül legalább a *filozófia története*, a *logika* és a *könyvtár-
tan* útmutatásait nem nélkülözhetjük.

Hangsúlyozzuk, hogy az elsorolt tárgykörökbe foglalt ismereteknek nemcsak elméleti megtanítását, megtanulását tartjuk mellőzhetetlennek, hanem az egyes tanulmányi tárgyak anyagával való gyakorlati foglalkozást is, a gyakorlati ügyességek elsajátítását is épp oly nélkülözhetetlen szükségletnek látjuk. E szükséglet kielégítését az egyes tárgyakkal szerves kapcsolatban — tárgyankint külön-külön — végzendő *szemináriumi gyakorlatok*-tól várjuk.

Összegezve az eddig előadottakat, a siketnémák neveléséhez-oktatásához szükséges ismereteket a következő csoportosított tanulmányok körében foglalhatjuk össze:

A) *Segédtanulmányok:*

*Könyvtártan,
 Filozófia története,
 Logika,
 Psychológia (gyermekpsychológia),
 Általános pedagógia és neveléstörténelem,
 Általános oktatási módszertan,
 Beszédszervek bonc- és élettana,
 Phonetika,
 Nyelvtan,
 Beszédeleltan,
 Beszédfejlődéstan,
 Beszédhibák tana.*

B) *Szaktanulmányok:*

*Siketnémaságtan,
 Siketnéma-neveléstan,
 Siketnéma neveléstörténelem (a siketnéma nevelés iro-
 dalmával és egy idegen nyelvvel),
 Siketnéma-oktatástan,
 Beszédoktatástan,
 Hangfejlesztéstan,
 Siketnéma-intézeti rendtartás,
 Jelnyelv.*

C) *Szemináriumi gyakorlatok:*

Valamennyi tárgynál.

II.

Mi magyar siketnéma-intézeti tanárok e tudományágak egyikét sem műveljük és művelhetjük oly mérvben, mint ahogyan azt a siketnéma-nevelésügynek a fejleszthetősége és tökéletesítése kívánatossá tenné. Nem pedig azért, mivel e tudományok művelésének alapját a mai szervezet keretében, mely képezi a leendő siketnéma-intézeti tanárt, nem szerezhethetjük meg.

Nevezetesen: „*A gyógypedagógiai tan.-képző osztálykönyve*“ utolsó 5 évének adatai szerint a *psychológiát, a siketnémaságtant, az általános pedagógiát, a siketnémák neveléstanát és a siketnéma-intézeti rendtartást* a mai képzőnk összesen heti 1 órában a „*Siketnémák élet-, lélek- és neveléstaná*“ címe alatt egyesítve adja elő.

E tudomány-komplexum számára ez évi 30 órát jelent. E 28—30 órából a „*némaság lényege és okai*“ 9 órát, a „*siketnémák testi és szellemi tulajdonságai*“ 7 órát, „*milyen tulajdonságai legye-*

nek a siketnéma gyermek nevelőjének“ cím alatt 3 órát, az általános pedagógia 4 órát, a szakpedagógia előadása pedig évi 7 órát foglal le.

A *siketnéma-oktatás történelme és irodalma* heti 2 óra keretében szerepel. Ez évi 60—70 óra. Azonban hogy ez óraszám mennyire kevés, bizonyítja az, hogy az előadások sorozatában a magyar siketnéma neveléstörténelem anyagának tárgyalására egy évben csupán 5 óra jut.

A „*jelnyelv*“ a mai képző előadási anyagából teljesen hiányzik.

Általános oktatási módszertan- és siketnéma-oktatástan-ra a „siketnémák oktatásának módszertana“ címen heti 2 óra = évi 60—70 óra jut.

Ez óraszámából 25 az általános oktatási módszertanra, 15 a beszédoktatás módszertanára, 20—25 óra pedig az egyes tárgyak tanítási módszerének és anyagának az ismertetésére szolgál.

Phonetika, nyelvtan, beszédelettan és beszédfejlődéstan, ma heti 2 óra „*phonetika és nyelvvalaktan*“ egyesített címe alá foglalva adatik elő.

A phonetika és a nyelvvalaktan előadására jutó évi 50 órából 20 óra az általános, 14 a részletes phonetikai ismereteknek, 16 pedig a „magyar nyelvi“ ismeretek művelésére jut. Eltekintve attól, hogy sem a *beszédelettan*, sem a *beszédfejlődéstan* távolról sem érintetik, a jelzett tudományoknak az idézett óraszámokban való művelése oly csekély, hogy az elmélyedő tudományos munkálkodásnak a legjobb akaratral sem tekinthető.

A *beszédhibák tana* s a *beszédszervek bonc- és élettana* szintén együttes tárgy a képzőn. Az utóbbit az előbbinek rendelik alá, s tisztán a beszédhibák szempontjából tartják felszinen. A siketnémaság szempontjából a beszédszervek bonc- és élettanával nálunk ma senki sem foglalkozik. Hogy ez a hiánya a magyar siketnéma-oktatásnak mennyire hátráltatja e szakoktatás módszerének a tökéletesítését, mennyire veti vissza e szakoktatást fejlődésében, azt szemléltethetjük azzal a ténnyel, hogy míg a külföldön gazdag irodalma van ennek a tárgynak, addig nálunk nyomát sem találjuk.

A *szemináriumi gyakorlatokat* kizárólag a tanítási gyakorlatok képviselik. „Gyakorlati tanítások“ címe alatt a siketnéma-intézeti tanárjelölt ma körülbelül 100 óra keretében *hallgat* gyakorlati tanításokat. Végeznek azután hallgatóink 6—6 úgynevezett „próbatanítást“. Ha csupán azt nézzük, hogy a mai magyar siketnéma-intézetek 8 évfolyamúak, tehát hallgatóink 2 évfolyam valamelyikében sohasem taníthatnak — nem is szólva a tantárgyanként való gyakorlati tanításról —, ezzel is rámutattunk már a mai állapotok tarthatatlanságára.

A *siketnéma-intézeti rendtartás* ismeretlen fogalom a mai képzőnk tanrendjében. Hallgatóink ugyan teljesítenek irodai szolgálatot úgy a siketnéma-intézetben, mint az egyes gyógypedagógiai intézetekben; ez az irodai munka azonban alig áll egyébből, mint puszta másolásból; tehát nem oly természetű és mérvű, mint amelyet mi a csatolt javaslatunkban megokolva kérünk.

Hogy heti 2 órai phonetika,

1 órai beszédszervek bonc- és élettana, valamint a beszédhibák javítása,

1 órai siketnémák élet-, lélek- és neveléstana,

2 órai siketnémák oktatásának módszertana,

2 órai siketnémák oktatásának történelme és irodalmának fent megjelölt művelése komoly szaktudomány-tárgyaknak évi 20—25 órával való elintézése mellett a magyar siketnéma-nevelésügy a művelt nemzetek versenyében visszamaradt, egészen természetes dolog. Mi magyar siketnéma-intézeti tanárok a művelt külföld siketnéma-intézeti tanáiraival szemben hátrányban vagyunk, mert míg azok alapos szakképzés után már alkalmaztatásuk első napján kellő szaktudással léphetnek siketnémáik közé, addig mink a mai hiányosabb szakképzés következtében, képzésünk befejezése után, a siketnémák neveléséhez és oktatásához szükséges szaktudásunkat csak 8—10 évi tapasztalat, a gondjainkra bízott siketnémák rovására végzett autodidaktikus kísérletezések és a növendékeink kárára ejtett tévedések árán szerezzük meg.

És megállapítván, hogy a siketnémák leendő tanára a mi képzőnkön nem szerezheti meg a nélkülözhetetlen előképzettséget, ebből a negatív eredményből most azt a következményt kell levonnunk, hogy a mi siketnéma-intézeti tanárképzőnk a gyógypedagógiával egyesített képző keretében nem tölti be a feladatát, az tehát észszerűleg nem tartható fenn a mai szervezetében. Hogy a magyar siketnéma-intézeti tanárképzés reformra szorul.

III.

Reformjavaslatunk megszerkesztésében a hivatásunk elméleti és gyakorlati szükségletein kívül figyelembe kell még vennünk, hogy ezeket a szükségleteket a külföld mikép elégíti ki; hogy a siketnémák leendő tanárától milyen előképzettséget követel meg a külföld.

A porosz közoktatásügyi miniszter által 1910. márc. 10.-én kiadott „Allgemeine Bestimmungen über Annahme und Beschäftigung der Kursisten bei der Königlichen Taubstummenanstalt zu Berlin“ 3. §-a szerint: „Die bei der Königlichen Taubstummenanstalt eintretenden Kursisten erhalten eine theoretische und praktische Ausbildung. Die theoretische Ausbildung umfasst die Vertiefung in die *allgemeine Pädagogik* und die Einsicht in die *Erziehung des Taubstummen* insbesondere, die *Methodik aller Unterrichtsgegenstände* der Taubstummenschule, *vor allem des Sprachunterrichts, die Kenntnis der Anatomie und Physiologie der Sinneswerkzeuge*, der psycho-physiologischen Natur der *Sprachfunktion*, der Gesetze der *Phonetik*, der kindlichen *Sprachentwicklung*, des logischen und *grammatischen Aufbaus der Wortsprache* überhaupt und der wichtigsten *Sprachstörungen*, eine genaue Bekanntschaft mit der *geistigen* und sprachlichen *Entwicklung des taubstummen Kindes* — insbesondere auch der *Gebärdensprache* — und die Kenntnis der *Geschichte* und *Literatur des Taubstummenbil-*

dungswesens, so weit sie für die Entwicklung desselben von Bedeutung sind.“ (Blätter für Taubstummenbildung 1910: 98.)

A porosz közoktatásügyi miniszter által 1911. december 20.-án kiadott „Prüfungsordnung für Lehrer und Lehrerinnen an Taubstummenanstalten“ 8. és 9. §-a ide vonatkozólag a következőkben tájékoztat: „§. 8. Die mündliche Prüfung erstreckt sich auf alle Gebiete der *Erziehung* und des *Unterrichts der Gehörlosen* unter Bezugnahme auf die *allgemeine Erziehungs- und Unterrichtslehre*. Die Bewerber haben insbesondere nachzuweisen die Bekanntschaft

1. mit der *geistigen* und *sprachlichen Entwicklung des vollsinnigen und des gehörlosen Kindes*,

mit dem *wesentlichen aus der Anatomie und Physiologie der Sinnes- und Sprachwerkzeuge*,

mit der *Psychophysiologie der Sprachfunktion und den wichtigsten Sprachstörungen*.

2. Mit der *Methodik aller Unterrichtsgegenstände der Taubstummenschule*, vor allem mit der *Methode des Sprachunterrichts* auf allen Stufen, und mit den Gesetzen der *Phonetik*, sowie mit den *Lehr- und Lehrmitteln der Taubstummenschule* und

3. mit der *Geschichte und Literatur der Taubstummenbildung*, soweit sie für ihre Entwicklung von Bedeutung ist.

§. 9. Die Bewerber haben sich ausserdem einer Prüfung in einer *fremden Sprache* und zwar nach Wahl im französischen oder englischen zu unterziehen; . . .“ (Blätter f. Taubstummenbildung 1912: 20.)

Ugyancsak a porosz közoktatásügyi miniszter által egyidejűleg kibocsátott „Prüfungsordnung für Direktoren und Direktorinnen an Taubstummenanstalten“ 8. §-a tudnivalóinkat a következőkben részletezi:

§ 8. Die mündliche Prüfung verbreitet sich über das ganze Gebiet der *Erziehung* und der *Unterrichtslehre*, im Zusammenhange mit der *Psychologie*. Der Bewerber hat zu zeigen, dass er auch für den Taubstummenunterricht und die Leitung einer Taubstummenschule unentberliche Bekanntschaft mit den Zweigwissenschaften der *Psychologie*, der *Kinderpsychologie*, *Psychopathologie* und *Sprachphysiologie*, mit den *Sprachstörungen* und den Methoden ihrer Behandlung und Heilung, mit der *Anatomie* und *Physiologie der Sinnes- und Sprachwerkzeuge* und mit der *Phonetik* besitzt.

Er hat ferner nachzuweisen, dass er mit den einschlägigen Gesetzen und behördlichen Bestimmungen und *der Praxis der Schule vertraut ist*, dass er endlich *die Lehr- und Lernmittel* der Taubstummenschule, sowie ihre wissenschaftlichen Hilfsmittel genau kennt.

Mit der *Geschichte und Literatur* der Taubstummenbildung muss er sich soweit befassen haben, dass er die wichtigsten Tatsachen und Erscheinungen in ihrer Bedeutung für die Entwicklung des Taubstummenbildungswesens und in ihrem Zusammenhange mit der *allgemeinen Pädagogik* beurteilen kann.

In der *fremden Sprache*, die nach Wahl die französische oder englische sein kann, ist zu fordern, dass der Bewerber in der Formen- und Satzlehre der fremden Sprache bewandert ist, in guter Aussprache fließend und richtig aus Fachschriften lesen und übersetzen kann und in der Gesprächsführung einige Fertigkeit zeigt.“ (Blätter 1912: 22.)

Majdnem teljesen azonos tudnivalókat tartalmaz az 1914-ben megjelent *bajor* „Prüfungsordnung für die Lehrer und Lehrerinnen an Taubstummenanstalten betreffend“ 7. §-a (Blätter 1914: 237.); nemkülönben a *badeni* közoktatásügyi miniszter által 1915. július 23.-án kiadott „Verordnung. Die Prüfung der Taubstummenlehrer betreffend“ és az egyidejűleg kiadott „Bekanntmachungen. Die Ausbildung der Taubstummenlehrer betreffend.“ Rövidség okáért csak ez utóbbinak 3. pontját idézzük a következőkben:

„3. Die theoretische Ausbildung umfasst neben der Vertiefung der Kenntnisse in der *allgemeinen Pädagogik* die Einführung in die besondere *Erziehung von Taubstummen* und in die *Methodik des Taubstummenunterrichts auf Grund der gewonnenen Einsicht in die körperliche, geistige und sprachliche Veranlagung und Entwicklung* des taubstummen Kindes und unter Verwertung der aus der *Geschichte* und *Literatur* gewonnenen Kenntnisse von den für die Taubstummenbildung massgebenden Bestrebungen.“ (Blätter 1915: 282.)

Mindezek a képzők két esztendeig készítik elő a tanárjelölteket; az igazgatói vizsga az első vizsga után 5 év múlva tehető le.

A *párisi* nemzeti siketnéma-intézettel kapcsolatban szervezett tanárképző három év alatt fejezi be a képzést. Mind a három tanév végén vizsgáznak a jelöltek. A harmadik vizsgát is sikerrel letett hallgatók tanári oklevelet kapnak és ettől kezdve hivatalosan is „professeur“ cím illeti meg őket. A képző hallgatói tanulmányaik egy részét, úgy mint Berlinben, itt is az egyetemen végzik. (Magyar Siketnéma-Oktatás 1914: 57.)

Mindegyik képző gondoskodik a hallgatóinak gyakorlati kiképzéséről is.

Ha ez idézetekben emlegetett tanulmányokat egyenkint és összességükben összehasonlítjuk a hivatásunk betöltésére nélkülözhetetlen előképzettségnek általunk előbb felsorolt tudományos és gyakorlati szükségleteivel, amelyekről már azt is láttuk, hogy azokat a mi képzőnk nem elégíti ki: mint tényt megállapíthatjuk, hogy ezeket a szükségleteket a külföldi siketnéma-intézeti tanárképzők nemcsak érzik, hanem valóban ki is elégítik.

IV.

Kegyelmes Urunk!

A szakemberek dolga, hogy a munkájuk végzésére nélkülözhetetlen szakképzés tudományos és gyakorlati szükségleteit megállapítsák. Mink az alázattal előadottakban teljesítettük ezt a kötelességünket.

Az idecsatolt szervezeti szabályzatban tiszteletteljes javaslatot terjesztünk Excellentiád elé a magyar siketnéma-intézeti tanárképzésnek e szükségletek alapján való újjáalakítására nézve.

E szervezeti szabályzat a 100 éves fejlődés eredményeképpen 1910- és 1911-ben kiadott porosz szabályzatok jónak bizonyult rendelkezéseit tartalmazza a magyar viszonyok megkövetelte átalakítással. Könnyebb összehasonlítás végett hasábosan egymás mellé írtuk a porosz szabályzat és a magyar javaslat egyes §§-ait.

A porosz szabályzatnak alapul való elfogadásánál figyelembe kellett vennünk azt a különbséget, amely a szakképzőbe lépő porosz és magyar siketnéma-intézeti tanárjelöltek előképzettségében van, a két állam iskolarendszerének különbözősége miatt. A porosz szabályzat a 2. tanítói vizsgát követeli meg a szakképzőbe felvételért folyamodótól. Ez a 2. tanítói vizsga pedig a következő iskolai előtanulmányok után tehető le:

elemi iskola	8 év	} 14 év
praeparandia	3 ..	
szeminárium, elmélet	3 ..	
szeminárium, gyakorlati működés	2 ..	
Összesen:		16 év.

Ezzel szemben a mi tanárképzőnkbe folyamodónak legalább tanítói oklevéllel kell bírnia, amely előképzettség tanulmányi években kifejezve a következő képet mutatja:

elemi iskola	4 év	} összesen 12 év.
középiskola	4 ..	
tanítóképző	4 ..	

A 4 évi tanulmánnyal kisebb előképzettség pótlására a szakképzésünk elé még 4 éves előkészítő tanfolyamot, vagy legalább is a porosz siketnéma-intézeti tanárképző 2 éve helyett nekünk 4 évig tartó elméleti szakképzést kellett volna a javaslatunkba beleillesztenünk. Amit annál is inkább meg kellett volna tennünk, mert a nélkülözhetetlen szaktanulmányok alapos elvégzésére a porosz kolégák is keveslik a képzőjük mostani 2 évét, amire ők is, és velük együtt mink is legalább 4 évig tartó studiumot tartunk szükségesnek. Javaslattunk eme részének megszerkesztésénél azonban nem hagyhattuk figyelmen kívül, hogy amikor a porosz állam a siketnéma-intézetek számára 2, a francia állam 3 évfolyamú elméleti szakképzést tart fenn, ugyanakkor a magyar államtól nem kívánhatjuk, hogy a siketnéma-nevelésügy kedvéért egész iskolarendszerét — egy 4 éves előkészítő beállításával — változtassa meg; sem azt, hogy a mi kisebb előképzettségünk pótlására a mostani, gyógy-pedagógiával kevert, 1 évig tartó elméleti képzésünk helyébe mindjárt, minden átmenet nélkül, 4 évfolyamú elméleti szakképzést létesítsen, ha csak nem akarjuk kockáztatni javaslatunk komoly mérlegelését és megvalósítását.

Am a porosz szabályzatnak szolgálai utánzása esetén, az előbb kimutatott 4 évi kisebb előképzettség miatt, a magyar siketnéma-nevelésügy versenyképességét nem tudnók biztosítani a porossal

szemben. Ezért *átmenetileg* mintául kellett vennünk a képzőnk tanulmányi éveinek száma szempontjából a párisi nemzeti siketnéma-intézettel kapcsolatban fennálló tanárképző 3 esztendejét. Úgy azonban, hogy az 1. év főképp az emlékiratunk I. részében felsorolt segédtanulmányok végzésének szentelendő, a 2. és 3. év pedig főképp a szaktanulmányoknak.

Itt kell reámutatnunk arra a fontos körülményre, hogy e segédtanulmányok benne vannak a budapesti királyi magyar tudományegyetem tanrendjében. Az egyetemre pedig tanárjelöltjeink rendkívüli hallgatói minőségben akadálytalanul beiratkozhatnak: s így tudományos szükségletünknek általános része nehézség nélkül kielégíthető, előképzettségyünk egyensúlya — a segédtanulmányoknak az egyetemen való végzésével — eképp az állam újabb megterhelése nélkül helyreállítható. Ami egyébként a magyar iskolarendszerben még csak újítást sem jelent, mert pl. a tanítóképző-intézeti, a kereskedelmi iskolai tanárképzés tudvalevőleg már rég az egyetem belevonásával folyik.

Lényeges eltérés a porosz szabályzatok és a magyar javaslat közt még csupán annyi, hogy a poroszoknál a 2 évi képzést „Lehrerprüfung“ fejezi be, majd ettől számított 5 év múlva a „Direktorprüfung“ következik: a mi javaslatunk szerint pedig a képzés 3. éve végén alapvizsga, ettől számított 2 év múlva pedig szakvizsga teendő. A mi alapvizsgánk bizonyítványa nem végleges képesítést nyújt, mint a porosz „Lehrerprüfung“, hanem csak az ideiglenes osztályvezetésre való alkalmasságról tanuskodik; míg a szakvizsgánk a porosz „Direktorprüfung“ anyagát is felöleli és ennek alapján nemcsak tanári, hanem igazgatói működésre is képesít. A magyar siketnéma-intézeti tanár így látszólag három évvel később kapja meg a siketnéma-oktatásra jogosító képesítését, mint porosz kollegája; holott a valóságban a magyar az alapvizsga révén ideiglenes jogosítottsággal már 22 éves korában, a porosz ellenben mindjárt végleges jogosítottsággal csak 24 éves korában kezdi meg a termelő munkát, mint egy siketnéma-osztály vezetője. A porosz is, és javaslatunk szerint a magyar siketnéma-intézeti tanár is a szakvizsgáját 24 éves korában teszi le. Az igazgatásra való képesítő bizonyítványt a porosz $2 + 5 = 7$ év helyett a magyar $3 + 2 = 5$ év alatt megszerezheti: a porosz 29, a magyar pedig 24 éves korában. Nagy előnye a mi javaslatunknak, hogy nálunk a jelölt a gyakornokoskodás 2 esztendeje alatt a pályánk nehézségeit gyakorlatilag is alaposan megtapasztalhatja; a kormány pedig ez idő alatt a tanárjelöltnek gyakorlati életrevalóságát, jellemét, hivatali és társadalmi rátermettségét is eléggé megítélheti: s így javaslatunk a pályánkra kívánczónak is, a kormánynak is — végleges elhatározásuk előtt — kellő időt és alkalmat ad a tájékozódásra. Másrészt míg a poroszoknál a magasabb képzettség csak az igazgatókra kötelező, addig nálunk a magasabb képzettség megszerzése mindenkire kötelező lévén, a magyar javaslat a siketnéma-nevelésügy fejlődését épen a képzettség szakemberek nagyobb száma révén inkább biztosítja.

Belevettük javaslatunkba a gyógypedagógiával egyesített képzőnk most érvényben levő (1906—96194. sz. V. K. M. rendelettel kiadott) szervezeti szabályzatának a javaslatunkba beilleszthető rendelkezéseit. Ezzel biztosítani kívántuk a magyar siketnéma-nevelésügy fejlődésének hézagtalanságát.

Viszont ép e hézagtalanságra való tekintettel be kellett tőm-nünk azt a szakadékot, mely a magyar siketnéma-nevelésügy jele-nét annak évszázados történelmi multjától elválasztja, amely sza-kadékot a most érvényben levő szabályzat kiindulási alapjául szol-gált 1890. évi (budai) és 1895. évi (váci) tanfolyam szabályzatá-nak¹ szerkesztői annak idején vágtak. Amikor t. i. I. Ferenc ma-gyar királynak a siketnéma-intézeti tanárok „tanári” címét is meg-állapító, 90 éves gyakorlattal megerősített és e részében jogilag ma is érvényben levő „Instructio Pro Directione Regii Surdo-Mutorum Institutii Vaciensis Altissime praescripta”² címmel kiadott rende-kezését figyelmen kívül hagyták.³ A magyar siketnéma-nevelés-ügynek 1890-ben megszakított történelmi jogfolytonosságát óhajt-juk helyreállítani az alapvizsgázott tanárjelöltnek tanárgyakor-nokká való kinevezésével⁴ és általában a siketnéma-intézeti ta-nári címnek javaslatunkban a porosz Taubstummlehrer helyén való alkalmazásával. Ehhez az erkölesi vagyonunkhoz a német minta dacára is ragaszkodnunk kellett; egyrészt mert tudvalevőleg a németeknél és általában a germán népeknél — a magyar viszo-nyoktól eltérőleg — nemcsak a siketnéma-intézetekben, hanem pl. a gimnáziumokban is „Lehrer” tanít; viszont a latin államokban a siketnéma-intézeti tanároknak is „professeur” a hivatalos címük; másrészt az is tudvalevő, hogy a magyar közélet nyelven csak száz évvel ezelőtt is a latin volt, s ez ok miatt a fentemlített királyi ren-delet is, bár mintául a bécsi sikenéma-intézet németnyelvű szabály-zatát vette, az első magyar siketnéma-intézet — latin nyelven szer-kesztett és kiadott — szabályzatában „professor”-i állásokat szervez.

Figyelembe kellett vennünk azt a tényt, hogy das neue Amt (der Beruf eines Taubstummlehrers) stellt sowohl in kör-perlicher, als auch in geistiger Beziehung grosse Anforderungen an den Kandidaten, so dass er schwerlich noch Zeit findet, sich in andere pädagogische Wissensgebiete zu vertiefen.“ (R. Frölich.)⁵

hogy a siketnéma-intézeti tanárjelölteknek a saját dolguk lelkiismeretes elvégzése mellett nem maradna idejük a vakok, hű-lyék, gyengetehetségűek nevelésügyével való foglalkozásra is;

hogy Porosz- és Bajorországban, Badenben, Francia- és Olasz-

¹ Borbély S.: Emlékkönyv, p. 310. — Váci sn.-int. ért. 1895—6: 65.

² Borbély S.: Emlékkönyv, p. 96.

³ Hogy miért? — azt eddig nem tudtuk megállapítani, Föl kell ten-nünk, hogy nem a siketnémák tanárai iránt érzett rosszakaratból, hanem vagy a magyar siketnéma-nevelésügy multjának nem-ismerése, vagy a jogérvék hiánya, vagy talán a latin nyelvben való járatlanság miatt.

⁴ V. ö. Utasítás a siketnéma-intézeti tanárgyakorokok részére. (Vkm-in. 1870: 3896. — Vkm-in. 1871: 25062. sz. rend.) = Borbély S. Emlékkönyv pag. 299.

⁵ Organ der Taubstumm-Anstalten in Deutschland 1910: 129.

országban, Belgiumban, Hollandiában, stb. stb. a siketnéma-intézeti tanárokat siketnéma-intézeti tanárképzőn készítik elő életpályájukra;

hogy a siketnéma-intézeti tanárképzés — Magyarországon kívül — a világ egy államában sincs egyesítve, sőt semmiféle viszonyban sincs a gyógypedagógiával; és nálunk is a gyógypedagógiával egyesített képző a vakok, hülyék, gyengetehetségűek tanítása módjának tanulmányozására fordított időt és erőt a siketnéma-intézeti tanár szakképzésétől vonja el, ennek hátrányára;

hogy a vakok, hülyék, gyengetehetségűek tanerőit a külföld egy államában sem képzik kettő esztendeig, mint Magyarországon, hanem csak 6—8 hetes tanfolyamokon;

hogy a gyengetehetségűek tanerőszükségletének kielégítéséről az elemi iskolai tanítók részére évek óta rendezni szokott nyári 5 hetes szünidei tanfolyamok útján immár nálunk is gondoskodás történvén, azoknak a siketnéma-intézeti tanárokkal együtt, a siketnéma-nevelésügy rovására a „gyógypedagógia“ címen eddig folytatott költségesebb képzése feleslegessé vált;

mindezek figyelembe vétele után a siketnéma-intézeti tanárképző szervezeti szabályzatát a gyógypedagógia kikapcsolásával szerkesztettük meg.

*

Kegyelmes Urunk!

A vakok, hülyék, gyengetehetségűek tanerőinek szakképzése kívül esik feladatunk körén, ennek tervét azért nem készíthettük el. Idevonatkozólag tiszteletteljes kérésünk: méltóztassék a vakok, hülyék, gyengetehetségűek tanerőinek szakképzéséről külön gondoskodni; illetőleg szakképzésük megoldására a most említett szakintézmények testületeitől megokolt javaslatot kérni.

A magyar siketnéma-nevelésügy érdekében alázattal kérjük Excellentiádat: méltóztassék az így megszerkesztett és idecsatolt szervezeti szabályzat elfogadásával és kiadásával ujjaszervezni a magyar siketnéma-intézeti tanárképzést.

Kelt a Siketnéma-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének
1918..... hó..... n tartott
közgyűléséből.

Nagyméltóságodnak

mély tisztelettel

legalázatosabb szolgálai:

.....
elnök.

.....
titkár.

A siketnéma-intézeti tanárképzés újjászervezését kérő emlékirat
melléklete.

Porosz szabályzat.

Altalános szabályok a hallgatók felvételéről és foglalkozásáról a siketnémák berlini kir. intézeténél.*

1. §. A kir. siketnéma-intézetnél évenként a nyári félév elején a siketn.-intézeti tanárok (-nők) kiképzése végett tanfolyam kezdődik, amelyre népiskolai tanítók és tanítónők, magasabb tanügyi hivatalban való alkalmazásra és a theológiára jogosított jelöltek, valamint lelkészek bocsáthatók. A felvételnél azok a tanítók és tanítónők részesülnek előnyben, akiket közvetlen felsőbb hatóságuk (Provincialverwaltung ihrer Heimatprovinc) ajánl. A tanfolyamra felveendő tanítók bizonyítani tartoznak, hogy a második tanítói vizsgát letették és a Berlinben való tartózkodásuk egész tartamára illetékes hatóságuktól szabadságidőt kaptak. A tanítónőknek igazolniai kell, hogy legalább két évig osztályt vezettek. A magasabb tanügyi hivatalban való alkalmazásra és a theológiára jogosított jelöltek, valamint a lelkészek idevonatkozó bizonyítványait csatolják.

A folyamodóknak ezen kívül erkölcsi és hatósági orvosi bizonyítványt kell mellékelniök.

A felvételi kérvény az eddig

Magyar javaslat.

A m. kir. állami siketnéma-intézeti tanárképző szervezeti szabályzata.

I. Felvétel. Képzés.

1. §. A budapesti m. kir. állami siketnéma-intézetnél a siketnémák tanárainak kiképzése végett tanárképző áll fenn, amelyre legalább jeles oklevéllel bíró népiskolai tanítók, magasabb pedagógiai és theológiai képesítéssel bíró egyének és lelkészek bocsáthatók. A fölvételnél előnyben részesülnek azok a tanítók, akiket közvetlen felsőbb hatóságuk ajánl és a képzés egész időtartamára szabadságol. A magasabb pedagógiai és theológiai képesítéssel bíró jelöltek, valamint a lelkészek idevonatkozó bizonyítványait csatolják.

A folyamodóknak ezenkívül születési anyakönyvi kivonatot, illetőségi, erkölcsi és hatósági orvosi bizonyítványt kell mellékelniök.

A felvételi kérvény az eddig elsorolt bizonyítványokkal felszerelve a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez intézendő és szolgálati úton vagy személyesen a képző igazgatójához nyújtandó be.

* Blätter 1910: 97. — V. 3 1910: 161. — Organ 1910: 129.

elsorolt bizonyítványokkal felszerelve szolgálati úton a V. K. M.-hez intézendő.

A kurzusra való felvételi engedély bármikor visszavonható. A visszavonás feltétlenül bekövetkezik, ha a jelölt hivatali viszonyát, amelyben a felvétel idejében volt, megszünteti.

2. §. A kiképző kurzus 2 évig tart. Megrövidítések csak a V. K. M. engedélyével történhetnek.

2. §. A képző igazgatója a budapesti m. kir. állami siket-intézet mindenkori igazgatója, ki az elnöklete alatt működő szakelőadói testület támogatásával, e szabályzat és a veendő rendeletek értelmében intézi a képző ügyeit.

3. §. A képzés 3 évig tart (13. §.).

4. §. A tanárjelöltek ösztöndíjasok vagy önköltségesek. Az ösztöndíjasok, akiknek számát az állami költségvetés állapítja meg, a három első évben — beleértve a nyári szünetet is — természetben adott lakáson és étellemezésen kívül ösztöndíjat élveznek. Önköltséges jelöltek csak a tényleges szükségletnek megfelelő korlátolt számban vétetnek fel.

A tanárjelöltek az alapvizsga letétele után (13. §.) tanárgyakornoki minőségben ideiglenes osztályvezetésre (7. §.) valamelyik siketnéma-intézethez rendeltetnek ki (32. §.). Ettől kezdve az állami költségvetésben előirányzott illetményeket élvezik.

5. §. Azok a jelöltek, kik a képzőbe való felvételük előtt tagjai voltak a tanítói nyugdíjintézetnek, előzőleg szerzett nyugdíjjogosultságukat nem veszítik el, amennyiben a képzőn töltött idő a nyugdíj szempontjából igazolt megszakisításnak vétetik.

3. §. A kir. siketnéma intézetben tartott tanfolyamra lépő jelöltek elméleti és gyakorlati ki-

6. §. A tanárjelöltek elméleti és gyakorlati kiképzésben részesülnek.

képzést nyernek. Az elméleti kiképzés felöleli: az általános pedagógiában való elmélyedést. — Különlegesen a siketnémák nevelésébe való betekintést. A siketnéma iskolák valamennyi tanulmányi tárgya módszerét, mindenekelőtt a beszéd oktatását, az érzékszervek bonc- és lélettanának, a beszédműködés psychophysiológiai természetének, a phonetika törvényeinek, a gyermeki beszédfejlődésnek, a szónyelv logikai és grammatikai fölépítésének általában és a legfontosabb beszédhibáknak az ismeretét, pontos megismerését a siketnéma gyermek lelki- és beszédbeli fejlődésének, külön a jelnyelvnek is, és a siketnéma nevelésügy fejlődésére fontos történelem és irodalom teljes ismeretét.

4. §. A siketnéma oktatás elméletébe a jelölteket az intézet igazgatója a intézet tanárainak közreműködésével és a kir. egyetemi előadók vezeték be meghatározott tervszerűen megállapítandó órákon.

A gyakorlati kiképzés tanítási órák látogatása, tanítási gyakorlatok végzése és önálló tanítási tevékenység által történik.

A tanfolyam hallgatói föltétlenül alávetik magukat az igazgató idevonatkozó rendelkezéseinek. E szerint kötelesek az órarendben nekik előírt tanítási órákat a tanterv irányítása és az igazgató esetleges külön utasításai szerint lelkiismeretesen megtartani. Az intézeti tanárok akadályoztatása esetén és az egyes növendékeknek nyújtandó segí-

Az elméleti képzés a következő tanulmányokat öleli fel.

I. Segédtanulmányok: Könyvtártan, a philosophia története, logika, psychologia, általános pedagógia, neveléstörténelem, általános oktatási módszertan és beszédszervek bonc- és lélettana, phonetika, nyelvtan, beszédelettan, beszédfejlődéstan, beszédhibák tana.

II. Szaktanulmányok: siketnémaságtan siketnéma-neveléstan, siketnéma-oktatástan, beszéd-oktatástan, hangfejlesztéstan, siketnéma-neveléstörténelem (a siketnémanevelés irodalmával és egy idegen nyelvvél), siketnéma-intézeti rendtartás és jelnyelv.

A segédtanulmányokat a jelöltek a budapesti királyi magyar tudományegyetemen mint rendkívüli hallgatók az egyetemi tanrend keretében végzik; a szaktanulmányokba őket a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter-től kinevezett intézeti szakelőadók meghatározott, tervszerűen megállapítandó órákon vezeték be.

7. §. A gyakorlati kiképzés a szakelőadók testülete által — a siketnéma-oktatás különböző fokozataira való tekintettel — készített terv szerint az első évben tanítási órák látogatása (hospitálás), a második évben egy-egy óráig, a harmadik évben egy-egy hétig tartandó tanítási gyakorlatok végzése által történik.

A tanárgyakornoki minőségben egy-egy tapasztaltabb tanár támogatása és felelőssége mellett teljesítendő ideiglenes osztályvezetői munka szintén a gyakorlati

tés tartamára is tartoznak az igazgató által megjelölt órákat hasonló módon átvenni.

5. §. A hospitálás az intézet különböző osztályaiban az igazgató által összeállítandó terv alapján történik. A jelöltek kötelesek a tanórákon pontosan megjelenni, a tanítás megzavarását kerülni és a tanár munkáját figyelemmel kísérni.

6. §. A szakképzés követelmei mellett ajánlatos a hallgatóknak az általános műveltségüket, különösen idegen nyelvbeli ismereteiket legalább egy modern nyelvben elmélyíteni és bővíteni. Erre alkalom nyújtatik és elegendő idő bocsáttatik rendelkezésükre. Az általános pedagógia terén jelentkező újabb törekvéseket is tartoznak behatóan figyelemmel kísérni.

Szakképzésük céljára az intézeti könyvtár rendelkezésükre áll a jelölteknek.

7. §. Az írás útján való gondolat kifejezési képesség fejlesztése érdekében a hallgatók az igazgató vezetése mellett a szükség szerint vagy feladatokat készítenek a siketnéma-nevelés köréből, vagy feldolgozzák a tanítás- vagy hospitálásnál gyűjtött tapasztalataikat.

kiképzés szolgálatában áll. (4., 24., 25. és 32. §§.)

A jelölt köteles a hospitálás céljára meghatározott tanórákon pontosan megjelenni, a tanítás megzavarását kerülni, a tanár munkáját figyelemmel kísérni és a tanítás módszerét illető megfigyeléseit a naplójába írni. Köteles a tanítási gyakorlat céljára meghatározott, valamint az órarendben neki előírt tanítási órákat is a tanterv irányítása és az igazgató esetleges külön utasításai szerint lelkiismeretesen megtartani. Az intézeti tanárok akadályoztatása esetén és az egyes növendékeknek nyújtandó segítség tartamára is tartoznak az igazgató által megjelölt órákat hasonló módon átvenni.

8. §. A szakképzés követelményein kívül a jelölteknek az általános műveltségüket, különösen az idegen nyelvbeli ismereteiket legalább egy modern nyelvben kell elmélyíteniök és bővíteniök. Erre alkalom nyújtatik és elegendő idő bocsáttatik rendelkezésükre. Az általános pedagógia terén jelentkező újabb törekvéseket is tartoznak behatóan figyelemmel kísérni.

Szakképzésük céljára az intézeti könyvtár rendelkezésükre áll a tanárjelölteknek.

9. §. Az írás útján való gondolat kifejezési képesség fejlesztése érdekében a jelöltek az egyes szaktárgyak előadójának vezetése mellett az illető szaktárgyak szemináriumi gyakorlatinak keretében a szükség szerint vagy feladatokat készítenek, vagy feldolgozzák a tanításnál vagy a hospitálásnál gyűjtött tapasztalataikat; a siketnéma-intézeti rendtartással kapcsolatban a jelöltek egymást felváltva, az

első évben segédhivatali, a második évben számviteli, a harmadik évben fogalmazási munkát teljesítenek az igazgatói irodában, az igazgató beosztása és utasításai szerint.

8. §. A jelöltek kötelesek a siketnéma-intézet bentlakó növendékeire a szabad időben és a munkaórákon szükség esetén a szünidőkben is a felügyeleti terv szerint felügyelni és házi feladataikban őket támogatni. A tanulók beszédbeli lehető kiképzése érdekében ajánlatos, hogy velők az iskolai időn kívül is beszélgessenek. Nincs nekik megengedve sem a természetes, sem a mesterséges jelnyelv használata; épúgy nem szabad megtűrniök, hogy a siketnéma növendékek a tanítási idő alatt jeleket használjanak, vagy az ő felügyeletük alatt szabad idejükben akkor is alkalmazzák, amikor a hangzó beszédet már megtanulták.

9. §. Jogában áll az igazgatónak 2—2 hallgatót és hallgatónőt az internátus növendékeinek felügyeletével a vasárnap délelőttökön, a vacsorától a lefekvésig terjedő időközben, valamint az éjszakai időtartamra megbízni. Ugyanezek kötelesek ez idő alatt az intézetben tartózkodni, illetőleg a hálóteremben aludni. Ennek a kötelezettségnek az ő kiképzése érdekében mindegyik jelölt vesse alá magát. Ez inspekcio tartamát az igazgató állapítja meg a szükség szerint, úgyszintén neki áll jogában nős részt vevőket adott esetben felmenteni.

Fegyelmi ügyekben a tartományi iskolatanács dönt, amely

10. §. A tanárjelöltek kötelesek a siketnéma-intézet bennlakó növendékeire szabad idejükben és a munkaórákon, szükség esetén a szünidőkben is a felügyeleti terv szerint felügyelni és házi feladataikban őket támogatni. A tanulók beszédbeli lehető kiképzése érdekében ajánlatos, hogy velők az iskolai időn kívül is beszélgessenek. Nincs nekik megengedve sem a természetes, sem a mesterséges jel használata; éppúgy nem szabad megtűrniök, hogy a siketnéma növendékek a tanítási idő alatt jeleket használjanak vagy az ő felügyeletük alatt szabad idejükben akkor is jeleljenek, amikor a hangzó beszédet már megtanulták.

11. §. Fegyelmi tekintetben a tanárjelöltek a képző igazgatója

a hallgatóknak ez ügyekben főlebbviteli hatósága.

10. §. Oly jelöltek, akik nem mutatják a megkövetelt képességeket a siketnéma-intézeti tanári hivatásra, vagy akik az előírt szabályokat lelkiismeretesen meg nem tartják, a nekik esetleg kiutalt ösztöndíj visszavonásával a tanfolyamból kizáratnak. Az erre vonatkozó határozat a V. K. M. urát illeti meg.

11. §. A tanfolyam végén a jelöltek az 1878. évi június 7-én előírt vizsgarend szerint siketnéma-intézeti tanári (női) vizsgát tesznek. Az intézet nem vállal kötelezettséget a jelölteknek siketnéma vagy más tanintézetben leendő alkalmazására.

Berlin, 1910. III. 10.

„Der Minister der geistlichen, Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten“. „Im Auftrage: Schwartzkopf.“

Vizsgarend siketnéma intézeti tanárok, (-nők) számára.*

1. §. A siketnéma-intézetekben tanárul (-nőül) való alkal-

* Blätter: 1912: 19.

alá rendeltetnek. Főlebbviteli hatóságuk a siketnéma-intézetek főigazgatója.

12. §. Oly jelöltek, akik nem mutatják a megkövetelt képességeket a siketnéma-intézeti tanári hivatásra, vagy akik az előírt szabályokat lelkiismeretesen meg nem tartják, a szakelőadók testületének javaslata alapján a képzőből kizáratnak; ugyanakkor a nekik esetleg kiutalt ösztöndíj is megvonatik tőlük. Az erre vonatkozó határozat a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztert illeti meg.

13. §. A képző 3. évének végén a jelöltek a következő §§-ban megállapított vizsgarend szerint alapvizsgát, ettől számított 2 év múlva pedig szakvizsgát tesznek.

Az állam nem vállal kötelezettséget a jelölteknek siketnéma-intézetekben leendő alkalmazására; valamely más, államilag szervezett állás betöltése esetén azonban magasabb minősítésük a lehetőség szerint tekintetbe vétetik.

II. Vizsgarend.

A) Alapvizsga.

14. §. A tanulmányokban való előhaladásukat a jelöltek az egyes tárgyakból való félévi colloquiumoknak a lecke-könyvbe bejegyzett eredményével igazolják. Ez az igazolás a feltétele az alapvizsgálatra való bocsátásnak. — A lecke-könyv a képző igazgatójának minden félév elején és végén bemutatandó, látta-mozás végett.

15. §. A harmadik tanév végén alapvizsgálat teendő. Alapvizsgálat évenként egyszer, és pedig a tanév végén tartatik a

maztatásra szóló képesítés a siketnéma-intézeti tanári (-női) vizsga letévése útján szerezhető meg.

2. §. Ezen vizsgálatra bocsjatnak lelkészek, a theologia és a philologia hallgatására jogosított jelöltjei, néptanítók, akik a siketnéma-intézeti tanári kiképzésük előtt a második vizsgát letették és tanítónők, akik legalább két éven át önállóan osztályt vezettek. Minden folyamodónak okmánnyal kell igazolnia, hogy legalább 2 évig tanított siketnémákat és ezen kívül, hogy eddig kifogástalan viselkedést tanúsított.

3. §. Ezen vizsga megtartására bizottság alakíttatik Berlinben. Ez áll:

a) a berlini tartományi iskolatanács egyik tagjából, mint elnökből;

b) a kir. siketnéma-intézet igazgatójából;

c) egy távolabbi siketnéma-intézeti igazgatóból (igazgatónő);

d) két siketnéma-intézeti tanárból (nő).

A c) és d) alatt említett tagok évenként a berlini kir. tartományi iskolatanács előterjesztésére a V. K. M. által hivatnak meg.

Szükség szerint más tartományban is alakíthatók vizsgáló-bizottságok. Ez a szükség akkor áll elő, ha az illető tartománynak a V. K. M. által jóváhagyott s a berlini kir. siketnéma-intézet tanfolyamához hasonlóan berendezett siketnéma-intézeti tanárképző tanfolyama van. A bizottság alakítása a berlinihez hasonlóan történik. A tagok az illető tartományi iskolatanács előterjesztésére a V. K. M. által neveztetnek ki. A vizsgán jogában áll jelen lennie az

siketnéma-intézetek főigazgatója által kitézött időben.

16. §. Alapvizsgára csakis a képző rendes hallgatói bocsiathatók. (V. ö. 14. §.)

17. §. Az alapvizsga megtartására bizottság alakíttatik. Ennek tagjai:

a) a siketnéma-intézetek főigazgatója, mint elnök;

b) a budapesti m. kir. állami siketnéma-intézet igazgatója;

c) két siketnéma-intézeti tanár.

A c) alatt említett tagok 5—5 évre a siketnéma-intézetek főigazgatójának előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől neveztetnek ki.

illető tartomány főnökének (tartományi igazgató), amelyből pályázók bocsájtatnak a vizsgára. A bizottság elnöke megengedheti más személyeknek is, hogy a vizsgán jelen lehessenek.

4. §. A V. K. M. állapítja meg évenként a vizsga idejét. Ez „Az iskolaügy hivatalos közlönyében“ kihirdettetik.

5. §. A vizsgára való jelentkezést 3 hóval a meghatározott terminus előtt kell benyújtani, a berlini tartományi iskola-tanács-hoz, vagy azon tartomány iskola-tanácsához, melynek kerületében vizsgáló-bizottság van.

Mellékletek:

1. Életrajz, melynek címlapjára a teljes név, születési hely és év, vallás és a folyamodó jelenlegi állása irandó.

2. Az eddig nyert iskolai kiképzés bizonyítványai hiteles másolatban.

3. Hatósági orvosi bizonyítvány.

4. Bizonyítvány arról, hogy a folyamodó a miniszter 1910. év márc. 10. rendelkezéseinek megfelelő kiképzést nyert a miniszter által jóváhagyott tanfolyamokon.

5. Hatósági erkölcsi bizonyítvány.

6. §. A vizsga elméleti (írásbeli és szóbeli) és gyakorlati.

7. §. Az írásbeli vizsgára a bizottság elnöke 2 tételt tűz ki a siketnéma nevelésügy köréből, melyek egyike mindig a siketnéma-intézet egyes oktatási tárgyainak módszerére vonatkozik. A jelöltek felügyelet alatt dolgoznak. A munkaidő négy óra. Az elnök a dolgozatokat bírálás

18. §. Az alapvizsgára való jelentkezést május 15.-éig kell benyújtani a siketnéma-intézetek főigazgatójához.

Mellékletek:

1. Születési anyakönyvi kivonat.

2. Életrajz, melynek címlapjára a teljes név, születési hely és idő, vallás és a folyamodó jelenlegi állása irandó.

3. Az eddigi iskolai kiképzés és letett vizsgák bizonyítványai hiteles másolatban.

4. Hatósági orvosi bizonyítvány.

5. Bizonyítvány arról, hogy a folyamodó a siketnéma-intézeti tanárképzőnek rendes hallgatója és a szervezeti szabályzatban előírt köteleességét a folyamodás napjáig teljesítette. (Leckekönyv csatolandó.)

6. Hatósági erkölcsi bizonyítvány.

7. Állampénztári nyugta a befizetett vizsgadíjról. (27. §.)

19. §. Az alapvizsga elméleti (írásbeli és szóbeli) és gyakorlati.

20. §. Az írásbeli alapvizsgára a bizottság elnöke két tételt tűz ki a siketnéma-nevelésügy köréből, melyek egyike mindig a siketnéma-intézet egyes oktatási tárgyainak módszerére vonatkozik. A jelöltek felügyelet alatt dolgoznak. A munkaidő négy-négy óra. Az elnök a dol-

végezt a bizottság egyes tagjainak adja át. Ugyanezek a vizsgáló-bizottság iratai közt maradnak.

8. §. A szóbeli vizsga kiterjed siketek nevelésének és tanításának egész területére, tekintettel az általános nevelés- és módszertanra. A pályázóknak különösen be kell bizonyítaniok tudásukat az:

1. érzékű és siket gyermek szellemi és beszédbeli fejlődéséből, az érzék- és beszédszervek anatómiájából és physiológiájából, a beszéd- és legfontosabb beszédhibák psycho-physiologiájából;

2. a siketnéma iskola minden tantárgyának módszeréből, mindenekelőtt a beszédoktatás módszeréből az oktatás minden fokán és a fonetika törvényeiből, valamint a siketnéma iskola tanítási és tanulási eszközeiből;

3. a siketnéma-nevelésügy fejlődésére fontos történelem és irodalom teljes ismeretét.

9. §. Kötelesek egy idegen nyelvből és pedig tetszés szerint a franciából vagy angolból vizsgázni. E vizsga csak szóbeli. E vizsgán megköveteltetnek: helyes kiejtés, a nyelv- és szókötéstan fontosabb szabályai, egy szakfolyóirat nem túl nehéz szövegének németre való fordítása és a nyelv szóbeli használatában való gyakorlat.

10. §. A gyakorlati vizsga 2 próbatanításból áll, melyek egyikének tárgya az első beszédoktatás köréből veendő.

11. §. A vizsgáról jegyzőkönyv vétetik fel. Az eredményt igen jó, jó, elégséges, elégtelen

gozatokat bírálás végett a bizottság egyes tagjainak adja át. A bírálók észrevételeiket a dolgozatra írják. A dolgozatok a vizsgáló-bizottság iratai közt a képző irattárában maradnak.

21. §. A szóbeli alapvizsga tárgyai: a siketnémaságtan, siketnéma-neveléstan, siketnéma-oktatástan, beszédoktatástan.

22. §. Kötelesek a jelöltek egy idegen nyelvből, és pedig szabad választás szerint a németből, franciából vagy angolból vizsgázni. E vizsga csak szóbeli. Ezen a vizsgán megköveteltetnek: egy szakfolyóirat nem túl nehéz szövegének magyarra való fordítása és a nyelv szóbeli használatában való némi gyakorlat.

23. §. A gyakorlati alapvizsga két próbatanításból áll, melyek egyikének tárgya az első beszédoktatás köréből veendő.

24. §. Az alapvizsgáról jegyzőkönyv veendő fel.

Az eredményt: „jeles, jó, elég-

érdemjegyekkel bírálják el. A vizsga összeredménye szerint ítélik meg, hogy a jelölt képesíthető-e siketnéma-intézeti tanárrá. Ha a gyakorlati tanítás, vagy a beszédtanítás módszerében nem tanúsít kellő készültséget, a képesítés megtagadandó.

12. §. A kiállott vizsga alapján a jelölt a következő szövegezésü bizonyítványt nyeri:

..... született (idő és hely) vallás
 (X) időben a siketnéma-intézeti tanári vizsgának magát alá vette s ez alkalommal a következő minősítést nyerte:

1. Írásbeli vizsga
2. Tanítási próba
3. A gyermek beszéde és ennek hibái
4. a) a beszédoktatás
 b) a többi tanulmányi tárgy módszertana
5. A siketnéma nevelésügy történelme és irodalma
6. Angol nyelv
 Francia nyelv

Ezek szerint siketnéma-intézeti tanáruul való alkalmaztatásra képesítettnek nyilvánítatik.

Berlin,

A kir. vizsgáló-bizottság.

E bizonyítvány a vizsgáló-bizottság pecsétjével és a bizottsági tagok aláírásával látandó el. A vizsga eredményét a záró tanácskozás után az elnök közli a jelöltekkel.

13. §. A vizsga csak egyszer ismételhető — legkorábban egy év leforgása — után. Másodszori ismétléshez (harmadik vizgá-

séges, elégtelen“ érdemjegyekkel bírálják el.

A vizsgáló-bizottság a vizsga-összeredménye szerint ítéli meg, hogy a jelölt ideiglenesen megbízható-e osztályvezetéssel a 7. §-ban megállapított módozatok mellett. Ha a gyakorlati tanításban, vagy a beszédtanítás módszerében nem tanúsít kellő készültséget, a jelölt ideiglenesen sem bízható meg osztályvezetéssel.

25. §. A kiállott alapvizsga alapján a jelölt a következő szövegezésü bizonyítványt nyeri:

..... úr,
 aki (hely és idő)
 született és vallására nézve, 19—
 hó —n a siketnéma-intézeti tanárképző alapvizsgájának magát alávetette. Nevezett urat a vizsgán nyert általános minősítés alapján siketnéma-intézetben — a képző szabályzata 7. §-ával megállapított módozatok mellett — való ideiglenes osztályvezetésre alkalmasnak nyilvánítjuk.

Budapest,

P. H.

mint a vizsgáló-bizottság tagjai.

E bizonyítvány a képző pecsétjével és a bizottsági tagok aláírásával látandó el. A vizsga eredményét a zárótanácskozás után az elnök közli a jelöltekkel.

26. §. Az alapvizsga csak egyszer ismételhető — legkorábban egy év lefolyása után. Másodszori ismétléshez (harmadik vizgá-

hoz) a V. K. M. engedélye szükséges.

14. §. A vizsga megkezdése előtt 3 M bélyegilletéken kívül 15 M vizsgadíj fizetendő.

15. §. Ez a vizsgarend 1912. ápr. 1-én lép életbe; ugyanakkor a vele ellenkező valamennyi utasítás hatályon kívül helyeztetik. Azon folyamodók, kik e határidő előtt kezdték meg siketnéma-intézeti tanárrá való kiképzésüket, saját kérelmükre még a régi rend szerint vizsgázhatnak.

Berlin, 1911. dec. 20.

„Der Minister der geistlichen und Unterrichts - Angelegenheiten.“ „V. Trott zu Solz.“

Vizsgarend siketnéma intézeti igazgatók és igazgatónők számára.*

1. §. A siketnéma-intézetben igazgatói (igazgatónői) alkalmazásra való képesítés az igazgatói vizsga által szerezhető meg.

2. §. E vizsgára oly folyamodók bocsájtatnak, kik a siketnéma-intézeti tanári vizsgát letették és ezen vizsga után legalább 5 évig működtek siketnéma-intézetben.

3. §. A vizsga a kir. siketnéma-intézetben tartatik.

4. §. A vizsgáló-bizottság áll:

1. Az elnöklő miniszteri biztosból.

2. Egy tartományi kir. iskola-tanácsosból.

3. A kir. siketnéma-intézet igazgatójából.

* Blätter; 1912: 21.

gához) a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter engedélye szükséges.

27. §. Az alapvizsga megkezdése előtt, éppúgy a vizsga megismétlése előtt is, 3 K bélyegilletéken kívül 20 K vizsgadíj fizetendő be az állam pénztárába. (18. §. 7. pont.)

B) Szakvizsga.

28. §. A siketnéma-intézetben rendes tanári (igazgatói) alkalmazásra való képesítés a siketnéma-intézeti tanári szakvizsga által szerezhető meg.

29. §. Szakvizsgára oly folyamodók bocsájtatnak, kik az alapvizsgát letették és e vizsga után legalább két évig siketnéma-intézetben osztályt vezettek.

30. §. A szakvizsga a budapesti m. kir. állami siketnéma-intézetben tartatik.

31. §. A szakvizsgáló-bizottság tagjai:

1. az elnöklő miniszteri biztos;

2. a siketnéma-intézetek főigazgatója;

3. a budapesti m. kir. állami siketnéma-intézet igazgatója;

4. egy másik siketnéma-intézet igazgatója;

4. Két másik siketnéma-intézeti igazgatóból (igazgatónőből).

A 2. és 4. alatti tagok minden vizsgára a V. K. M. által hivatnak meg.

5. §. A vizsgára való jelentkezés a megállapított terminus előtt 6 hónappal nyújtandó be azon tartományi iskolatanácshoz, melynek területén az illető működik. Az iskolatanács a jelentkezést véleményével együtt a Miniszterhez terjeszti fel. — Nem poroszországi intézetben működő folyamodók jelentkezésüket fellettes hatóságuk közvetítésével a miniszterhez nyújtják be.

A jelentkezéshez melléklendők:

1. Saját fogalmazásu kérvénye, címlapján teljes név, születési hely, idő, vallás, s jelenlegi állás.

2. A végzett iskolai kiképzés és a letett vizsgák bizonyítványainak hiteles másolatai.

3. Bizonyítvány a siketnéma-oktatás terén eddig kifejtett működésről.

4. Hatósági erkölcsi bizonyítvány.

5. két siketnéma-intézeti tanár.

Az 1., 4. és 5. alatti tagokat 5—5 évre a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter nevezi ki.

32. §. Szakvizsga évenként egyszer, és pedig a tanév végén tartatik, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által kitűzött időben.

A szakvizsgára való jelentkezés az alapvizsga napjától számított egy hónapon belül nyújtandó be — szolgálati úton — a siketnéma-intézetek főigazgatójánál. A főigazgató a jelentkezést véleményével együtt a vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszterhez terjeszti föl, aki ezen az alapon nevezi ki a folyamodót tanárnagyakornokká. (4., 7. és 13 §.)

A jelentkezéshez melléklendő:

1. születési anyakönyvi kivonatot;

2. saját fogalmazásu életrajz, címlapján teljes név, születési hely és idő, vallás, jelenlegi állás;

3. a végzett iskolai kiképzés és a letett vizsgák bizonyítványainak hiteles másolatai;

4. bizonyítvány a siketnéma-nevelésügy terén eddig kifejtett működésről;

5. hatósági erkölcsi bizonyítvány;

6. állampénztári nyugta a befizetett vizsgadíjról. (41. §.)

A 4., 5. és 6. melléklet személyesen adandó át csatolás végett a vizsgáló-bizottság elnökének, a vizsga megkezdése előtt.

33. §. Szakvizsgára nem bocsátatnak, habár egyébként minden kellekkel bírnának is:

a) akik bűnvádi kereset folytán vizsgálat alatt állanak vagy bíróilag elítéltettek;

b) akiket valamely állásból,

6. §. A vizsga elméleti (írás- és szóbeli) és gyakorlati.

7. §. Az írásbeli vizsgára az elnök a siketnéma-nevelés egy részletkérdését tűzi ki. A folyamodónak be kell bizonyítania, hogy tételét tudományos alapon felfogni és önállóan fejtegetni tudja. A dolgozat a tétel feladásától számított 8 hét alatt, legfeljebb 8 ívnyi terjedelemben olvasható kézírással és fűzve nyújtandó be.

Ha a benyújtás a jelentkező hibáján kívül elmulasztatik, kérésére újabb 3 heti határidőt kaphat.

A jelölt a használt segédeszközöket pontosan nevezze meg és bizonyítsa, hogy azokon kívül mást nem használva, önállóan dolgozott. Szó szerinti idézetek a forrásra való utalással mint ilyenek feltüntetendők. Idegen kézzel való tisztázás, vagy gépirás megengedett. A dolgozatokat a bizottság tagjai megbírálják. A dolgozatok a bizottság iratai között maradnak.

8. §. A szóbeli vizsga kiterjed az egész nevelés- és oktatás-tanra, összefüggésben a pszichológiával. A jelentkezőnek be kell bizonyítania, hogy a siketnéma-oktatáshoz és egy siketnéma-intézet vezetéséhez nélkülözhetetlen ismeretekkel is bír, a psycho-

vagy a képzőből fegyelmi úton mozdítottak el;

c) akik a szakvizsgát egy ízben már eredmény nélkül ismételték.

34. §. A szakvizsga elméleti (írás- és szóbeli) és gyakorlati.

35. §. Az írásbeli szakvizsgára a siketnéma-intézetek főigazgatója a képző szakelődői testületének javaslata alapján minden félév elején a siketnéma-nevelés egy részletkérdését tűzi ki. A jelöltnek be kell bizonyítania, hogy tételét tudományos alapon felfogni és önállóan fejtegetni tudja. A dolgozat a félév végén legfeljebb nyolc ívnyi terjedelemben, olvasható kézírással és fűzve nyújtandó be a főigazgató-nál.

Ha a benyújtást a jelölt a saját hibáján kívül elmulasztja, megokolt kérésére három heti újabb határidőt kaphat.

A negyedik félév elején a jelölt szabadon választja a kidolgozandó tételt és ezt a félév elején bejelenti a főigazgató-nak.

A jelölt a használt segédeszközöket pontosan nevezze meg. Szó szerinti idézetek a forrásra való utalással mint ilyenek feltüntetendők. Idegen kézzel való tisztázás vagy gépirás megengedett. A dolgozatokat a bizottság tagjai megbírálják. A bírálók észrevételeiket a dolgozatra írják. A dolgozatok a bizottság iratai közt a képző irattárában maradnak.

36. §. A szóbeli szakvizsga kiterjed az egész siketnéma-nevelés- és oktatásügyre. A jelentkezőnek be kell bizonyítania, hogy a pszichologia, gyermekpszichologia, általános pedagógia, általános oktatási módszertan, a beszédszervek bone- és élettana,

logia, gyermekpsychologia, psychopathologia és beszéd-élettan segédtudományokban jártas, a beszédhibák kezelése és gyógyításuk módszerében a beszéd- és érzékszervek bone- és élettanában és a fonetika ismereteit bírja.

Továbbá be kell bizonyítania, hogy az idevágó törvényeket és hatósági rendeleteket behatóan ismeri és az iskolai gyakorlattal teljesen tisztában van, végre, hogy a siketnéma iskola tanítási és tanulási eszközeit, valamint ezek tudományos segédeszközeit pontosan ismeri.

A siketnéma nevelés történetével és irodalmával annyira foglalkozott legyen, hogy a legfontosabb tényeket és eseményeket a siketnéma nevelésügy fejlődésére való befolyásuk és az általános pedagógiával való összefüggésük szempontjából megítélni tudja.

A tetszés szerint választott francia vagy angol nyelvből megköveteltetik, hogy a jelölt az idegen nyelv alak- és mondattanában jártas legyen, jó kiejtéssel folyékonyan és helyesen szakiratokból olvasni és fordítani tudjon és a társalgási nyelvben némi készséget tanúsítson.

9. §. A gyakorlati vizsga abban áll, hogy a folyamodó egy siketnéma-intézet vezetésére való képességét azzal mutatja meg, hogy a kir. siketnéma-intézet egy hallgatójának próbatanítását részletesen megokolva, megbírálja.

10. §. A vizsgáról jegyzőkönyv vezetettetik. Az érdem-

phonetika, nyelvtan, beszédélettan, beszédfejlődéstan, a beszédhibák tana segédtudományok révén a siketnémák neveléséhez és oktatásához, külön a beszédoktatáshoz és a hangfejlesztéshez, valamint egy siketnéma-intézet vezetéséhez nélkülözhetetlen ismeretekkel bír.

Továbbá be kell bizonyítania, hogy az idevágó törvényeket és hatósági rendeleteket behatóan tanulmányozta és az iskolai gyakorlattal teljesen tisztában van; hogy végre a jelnyelvet, nemkülönbén a siketnéma-iskola tanítási és tanulási eszközeit, valamint ezek tudományos segédeszközeit pontosan ismeri.

A siketnéma-nevelés történetével és irodalmával annyira foglalkozott legyen, hogy a legfontosabb tényeket és eseményeket a siketnéma-nevelésügy fejlődésére való befolyásuk és az általános pedagógiával való összefüggésük szempontjából megítélni tudja.

A tetszés szerint választott német, francia vagy angol nyelvből megköveteltetik, hogy a jelölt az idegen nyelv alak- és mondattanában jártas legyen, szakiratokból jó kiejtéssel, folyékonyan és helyesen olvasni és fordítani tudjon és a társalgási nyelvben némi készséget tanúsítson.

37. §. A gyakorlati szakvizsga abban áll, hogy a vizsgázó egy II. éves tanárjelöltnek a próbatanítását részletesen megokolva megbírálja.

38. §. A szakvizsgáról jegyzőkönyv vezetettetik. Az érdemje-

gyek: „igen jó, jó, elégséges, elégtelen“.

Az összeredmény szerint ítéli meg, hogy a jelentkező képesítendő-e egy siketnéma-intézet vezetésére..

11. §. A vizsga alapján a következő bizonyítványt nyeri a jelentkező:

született idő
 hely vallás
 X időben
 siketnéma - intézeti igazgatói
 vizsgát tett és következő minősítést nyert:

I. Írásbeli dolgozat

II. Szóbeli vizsga:

1. A tanítási próba bírálata
2. Nevelés- és oktatástan kapcsolatban a pszichológiával
3. Iskolai gyakorlat
4. Siketnéma nevelés története és irodalma
5. Angol nyelv
 Francia nyelv

Eszerint képesítettnek nyilvánítatik siketnéma-intézeti igazgatóul való alkalmaztatásra.

Berlin.

A kir. vizsgálóbizottság.

A bizonyítványt a vizsgálóbizottság pecsétje és a bizottság tagjainak aláírása egészíti ki.

A vizsga eredményét a zárótanácskozás után rögtön közli a vizsgázókkal az elnök.

12. §. A vizsga csak egyszer ismételtető legkorábban egy év lefolyása után. Elégségesnek ítélt írásbeli dolgozat a bizottság határozata szerint az esetleges ismétlő-vizsga alkalmával számításba jöhet. Ugyanez áll azokra is, akik hibájukon kívül akadályoztattak a szóbeli vizsgán való megjelenésükben.

gyek: „jeles, jó, elégséges, elégtelen“.

A vizsgáló-bizottság az összeredmény szerint ítéli meg, hogy a jelölt képesítendő-e rendes tanári működésre és egy siketnéma-intézet vezetésére.

39. §. A szakvizsga alapján a következő szövegezésű bizonyítványt nyeri a jelentkező:

úr,
 aki (hely és idő)
 született és vallására nézve „ 19—
 hó —n a siketnéma-intézeti tanárképző szakvizsgájának magát alávetette. Nevezett urat a vizsgán nyert általános minősítés alapján siketnéma-intézetben való tanári és igazgatói működésre képesítettnek nyilvánítjuk.

Budapest.

A bizonyítványt a képző pecsétje és a vizsgáló-bizottság tagjainak aláírása egészíti ki.

A vizsga eredményét a zárótanácskozás után rögtön közli a vizsgázókkal az elnök.

40. §. A szakvizsga csak egyszer ismételtető, legkorábban 1 év lefolyása után. Elégségesnek ítélt írásbeli dolgozat a bizottság határozata szerint az esetleges ismétlő vizsga alkalmával számításba jöhet. Ugyanez áll azokra is, akik hibájukon kívül akadályoztattak a szóbeli vizsgán való megjelenésükben.

13. §. A vizsgára való becsátás előtt 20 M vizsgadíj fizetendő.

14. §. E vizsgarend 1913. ápr. 1-én lép életbe. Az ellenkező rendeletek ezzel hatályon kívül helyeztetnek.

Berlin, 1911. dec. 20.

„Der Minister der geistlichen und Unterrichts-Angelegenheiten“. „v. Trotz zu Solz.“

41. §. A szakvizsgára való becsátás előtt, éppúgy a vizsga megismétlése előtt is, 30 K vizsgadíj fizetendő be az állam pénztárába. (32. §. 6. pont.)

42. §. E szabályzat 1918 szeptember 1-én lép életbe. Az ellenkező rendeletek ezzel hatályon kívül helyeztetnek. Azok a folyamadók, akik e határidő előtt a gyógypedagógiai képzőn kezdtek meg tanulmányaikat, saját kérelmükre még a régi rend szerint vizsgázhatnak.

Budapest, 1918. évi . . . hó -n.

A siketnéma-intézeti tanárképzés irodalma.

Dr. Bihari Károly

„Siketnéma-nevelési bibliographia“ című, kéziratban levő munkájának egyik fejezete.

1. Tanárképzés.

= Blätter 1888: 309, 349, 421. 1890: 193. 1891: 129. 1895: 189, 337, 369. 1896: 22, 72, 97, 122, 173, 182, 250, 257, 273, 311, 339, 359. 1901: 161. 1902: 1, 2, 252. 1903: 1, 137, 151, 173, 179, 236; 267; 282, 339; 286, 350. 1904: 229. 1905: 6, 17, 257; 268. 1906: 84, 129, 206. 1907: 74, 122, 169, 186, 219. 1909: 300. 1910: 220. 1911: 272. 1913: 57. (Idegen nyelv.) 1915: 126.

= Organ 1872: 65; 121. 1873: 76. 1875: 89. 1876: 117. 1877: 209. 1878: 57, 96, 125, 163, 187. 1879: 44; 81, 140, 181, 183. 1880: 12; 164. 1881: 127, 129, 152. 1882: 79, 99, 119. 1883: 33, 68, 175, 185. 1888: 365. 1889: 66. 1890: 211, 355. 1891: 51. 1895: 346. 1896: 44. 1897: 14, 33, 233. 1903: 157; 324, 341. 1904: 13; 146. 1906: 11, 65, 170, 172, 250. 1908: 217. 1909: 147; 316. 1912: 154; 289. 1915: 144; 360.

Herlin A. De la préparation du professeur de sourds-muets. Lovain: Timmerman-Deknop, 1907. = *Organ 1907: 250.

Rössler Ed. Über die Nothwendigkeit einer Bildungsanstalt für Taubstummenlehrer. Leipzig 1871. (28.)

Schumann Paul: Die wissenschaftliche Ausbildung der Taubstummenlehrer. 1903. (36.)

2. Tanárképzés az egyes államokban.

= MSO. 1914:57.

Amerika.

= Organ 1899:371.

= Szemle 1904:2, 32.

Anglia.

= MGyp. 1912:275.

Franciaország.

= Kalauz 1889/90:47.

Magyarország.

= Blätter 1888:274. 1903:251.

= Kalauz 1887/8:177. 1888/9:6.

Tanárképzés története.

Borbély S. A váci sn.-int. jubileumi emlékkönyve 1902. pp. 289—331. (Kliss Lajos)
= Külön is.

= Váci sn.-int. értesítője 1895/6:
105—118. 1896/7:94.
1897/8:11. 1898/9:8.
1899/900:45. 1900/01:44.
1901/3:91.

= Budapesti áll. sn.-int. értes.
1904/5:57—71. 1905/6 ∞

= GypSz. 1902:159.

= Eos 1908:132.

= Népt. Lapja 1885:705.

Tanfolyam a Paedagógiumban.

= Budapesti áll. sn.-int. értes.
1897/8:56—62.

= Kalauz 1890/91:55. ∞

= Nemzet 1890: nov. 11.

Gyógypedagógiai képző.¹

= GypSz. 1900:12, 18, 102.

= MGyp. 1909:81. 1911:148.
1914:33, 77.

Képző szabályzata.

= Kalauz 1895/6:33. (Vkm.
1895:40.295. sz. rend.)

Gyógygyp. képző szabályzata.
(Vkm. 1906:96.194. sz. rend.)

= Budapesti áll. sn.-int. értes.
1906/7:83—99. = Külön is.
(23). = Eos 1908:138. = Ma-
gyar Paedagógia 1905:216—
223.

= MGyp. 1911:209. (II. évesek
alkalmazása: vkm. 1911:
64.339. sz. rend.)

= Szemle 1904:117.

Reformtörekvések.

= GypSz. 1900:17; 42. (Fel-
irat.)

= MGyp. 1914:66, 101—112,
165.

= MSO. 1908:82. (Emlékirat.)
1910:76. 1913:233; 245.
1914:3; 85; 144, v. ö. p.
134. 1915:72.

= Szemle 1904:41, 61, 79, 86.

Hallgatók szünidei ellátása.

= Elvi rend. gyűjt. 1902:17.
(Vkm. 1898:35.638. sz.
rend.)

= Váci sn.-int. ért. 1901/3:88.
(Vkm. 1902:55.037. sz.
rend.)

Gyakorlati képzés.

Hospitálás. = MGyp. 1913:229.

Rajz. = MSO. 1914:35.

Tanulmányut. = MGyp. 1909:
97, 133. 1910:65.

Képző tanárainak fizetése.

= Szemle 1905:192.

¹ Kisegítőiskolai tanítók képzése.

= Blätter 1912:4.

= Nemzeti Iskola 1913:46. sz. 1914:
5. sz.

= Tanító 1914:1. sz.

Nagyothallók tanítóinak képzése.

= Blätter 1912:93.

Vakok tanítóinak képzése. = Blätter
1912:236.

V. ö. Dr. Bihari Károly: Siketnéma-
nevelésügyünk viszonya a gyógype-
dagógiához. = MSO. 1917:145—
174.

- Norvégia.**
 = MGyp. 1909 : 329.
- Poroszország.**
 = Blätter 1910 : 97, 161. (Szabályzat.) 1915 : 277. (Előadó terem fényképe.)
 = Organ 1855 : 81. (Min. rend.) 1910 : 129, 133. 1911 : 109; 214.
- Walthers E. Die kgl. Taubstummenanstalt zu Berlin 1888. pp. 65—81, 126—129.
- Svédország.**
 = Organ 1874 : 110.
- Szászország.**
 = MSO. 1914 : 54.

3. Tanári szakvizsga.

- = Organ 1878 : 57. 1879 : 81.
 1896 : 44. 1897 : 233.
 1908 : 361.
- Badenben.**
 = Blätter 1915 : 281.
- Bajorországban.**
 = Blätter 1914 : 237.
 = Organ 1885 : 33.
- Franciaországban.**
 = MSO. 1914 : 53.
- Magyarországon.**
 = Kalauz 1888/9 : 25. (Vkm. 1879 : 19.383. sz. rend.)
 1894/5 : 123, 126. 1895/6 : 49. (Vkm. 1895 : 40.295. sz. r.)
 Tanári képesítés. (Vkm. 1899 : 11. 249. sz. rend.) = Borbély S. Emlékkönyv p. 312.
- Poroszországban.**
 = Blätter 1912 : 19.
 Grimm O. Wegweiser für die Fachprüfungen des Turn-, Musik-, Zeichen- u. Taubstummenlehrers. Hamm: Breer u. Thiemann, 1896. (44)

4. Igazgatói vizsga.

- = Blätter 1912 : 21.
 = Kalauz 1888/9 : 47. 1894/5 : 125.
- = Organ 1878 : 68. 1881 : 129.
 1890 : 355. 1895 : 379. 1896 : 227. 1897 : 14, 33, 234. 1899 : 33. 1911 : 109, 214.

Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács.*

(Javaslat. Ajánlja: **Borbély Sándor.**)

1. Az Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács feladata, hogy az ország siketnéma-oktatásügyét tudományos s pedagógiai tekintetben figyelemmel kísérje és a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a siketnémák oktatására vonatkozó kérdésekben véleményeket adjon.

A szaktanács a szükséges javaslatokat általában a vallás- és közoktatásügyi miniszter fölhívására készíti el, de saját kezdeményezéséből is tehet fölterjesztéseket.

2. A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendszerint minden nagyobb fontossággal és kihatással bíró elvi jelentőségű ügy eldöntése előtt felhívja az Országos Siketnéma-oktatási Szaktanácsot, hogy véleményt adjon.

3. A Szaktanács hatásköre kiterjed mindazokra az elvi kérdésekre, melyek a vallás- és közoktatásügyi miniszter ügykörébe tartozó siketnéma-iskolákra, intézetekre vonatkoznak. Az intézeti igazgatás ügyei azonban nem tartoznak a tanács hatáskörébe.

4. Az Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács a vallás- és közoktatásügyi miniszter hatósága alatt áll, munkálatait egyenesen a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé terjeszti.

5. Az Országos Siketnéma-oktatási Szaktanácsnak elnöke a vallás- és közoktatásügyi miniszterium illetékes ügyosztályának főnöke, másodelnöke pedig a siketnéma-intézetek főigazgatója.

6. Az Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács áll továbbá még 12 tagból, kiknek egyike ügyintéző szaktanácsos, egyike pedig titkár (szaktanácsosi jegyző). A szaktanácsost és a tagokat egy-egy ötéves időszak tartamára a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki. A titkárt (szaktanácsosi jegyzőt) a tanács tagjaiból szintén 5 évről 5 évre a tanács elnöke jelöli ki.

7. A tagok a siketnémák tanításával tényleg foglalkozó szakférfiak köréből neveztetnek ki. Azok a szakférfiak, kik a „gyógy-pedagógiai szaktanács“-nak eddig tagjai voltak s egyszersemint jelenleg is a siketnéma-oktatás terén működnek — tekintet nélkül az Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács megállapított létszámára — szintén helyet foglalnak a Tanácsban.

8. Az Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács kebelén belül a másodelnökből, szaktanácsosból, titkárból s még egy budapesti vagy váci tanácstagból — kit az Országos Szaktanács jelöl ki — egy állandó szakbizottság szerveztetik, mely a gyakoribb esetű,

* A S. N. I. T. O. Egyesülete 1917. szeptember 23-i közgyűlése foglalkozván általánosságban a siketnéma-oktatás szakfelügyeletének és szaktanácsának mostani szervezetével és kívánatos megjavításával, e fenti terv határozott formába öntött javaslat a kívánt szervezet számára. E javaslatot a válaszmány f. évi február 12-i gyűlése általánosságban elfogadta, részletes megvitatását a legközelebbi vál. gyűlés tárgyaúl tűzte ki.

vagy nem a legfontosabb jelentőségű ügyekben a Tanács szellemében és képviselőtében véleményt mond és javaslatot tesz. Az állandó bizottság munkálkodási körét és irányát tehát a Tanács általános elvi álláspontja és utasítása szabja meg, miért is a Bizottság és annak minden tagja a Tanácsnak felelősséggel tartozik.

A Tanács évenként legalább három ízben (a tanév elején, közepén és végén); az állandó Bizottság pedig rendszerint hetenként jön össze. A miniszter intézkedésére, vagy munkahalmaz-, illetőleg sürgősség esetén az illető elnök ezeken kívül is hívhat egybe gyűlést.

Julius 10. és szept. 1. közötti időben gyűlések nem tartanak. Ez időben a szaktanácsos ad — a Bizottságnak, illetőleg Tanácsosnak tartozó beszámolás és felelősség tudatában — véleményt, javaslatot.

9. A Siketnéma-oktatási Szaktanács illetőleg Bizottság elnökének jogában van egyes esetekben szakértőket is fölkérni közreműködésre, ezeket gyűlésbe hívni s munkálatok elkészítésével megbízni.

10. A kinevezett, kijelölt és meghívott tagok kötelesek a gyűlésekre eljárni, véleményt mondani és szavazni, joguk pedig: indítványt tenni és azt megokolni.

11. A Tanács munkatárgya az állandó Bizottságnak a legutóbbi tanácsülés óta végzett munkáról szóló jelentése.

További tárgyai azok a kérdések, feladatok, melyeket a vallás- és közoktatásügyi miniszter utasított e gyűlés elé, vagy amelyeket a Tanács maga már előbb megjelölt itt tárgyalandóknak, vagy amelyeket az állandó Bizottság terjeszt eléje javaslat alakjában.

12. A Tanács munkálkodásáról szóló jegyzőkönyv a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé terjesztetik, ki ennek alapján utasítja a Tanácsot a szükséges részletes munkálatok elkészítésére.

13. A szaktanácsos és titkár (tanácsjegyző), kik a tanácsban és állandó Bizottságban egy azon személyek, évi tiszteletdíjban részesülnek, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapít meg. A Tanács és Bizottság többi jelenlévő tagja jelenléti díjban részesül, a vidéki tagoknak úti költségeik is megtérítetnek. A Tanács tagjai (a szaktanácsoson és jegyzőn kívül) különleges munkálataikért díjazásban is részesülnek.

14. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a Tanács javaslata alapján megbízást ad a tanácstagoknak, hogy szakkörükbe vágó intézeteket meghatározott utasítás alapján tanulmányozzanak. E látogatások részleteit külön szabályzat állapítja meg.

15. A Siketnéma-oktatási Szaktanács részletes Ügyrendjét az állandó Bizottság kidolgozása s a Tanács javaslata után a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg. Ugyanez áll az Ügyrendnek a későbbi esetleges módosítására.

16. A Szaktanács székhelye Budapest.

Címe: Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács. Pecsétjébe az ország koronás címerét használja e körirattal: „Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács. 1918.”

VEGYESEK.

Budapesti hírek. A háborúban megsiketült, megnémult és egyéb beszédhibákban szenvedő katonák otthonra találtak. Iskolájuk: Prófétatűtea 9. sz. alatt van. Az iskolát a Vöröskereszt tartja fenn.

Vezetője: Váradi Zsigmond. Tanárok: Szabady Géza, Szép József és Benedek Ábrahám, kik havi 250—250 K tiszteletdíjat kapnak. Jelenleg 56 katoná részeseül oktatásban. Az intézetben a tanítás zavartalanul folyik. A tanárképzőn az előadások szintén zavartalanul tartatnak meg. Prof. dr. Sarbó Arthur előadó súlyos betegségből fölépült. Köszöntjük őt.

Váci hírek. *Özv. Pertik Gyuláné*, szül. Vadkerty Ilona, néhai Pertik Gyula váci siketnéma-intézeti tanár özvegye és Együd Lajos váci tanár anyósa 1917. nov. 28.-án, 61 éves korában, Vácott meghalt.

Borbély Sándor igazgató, a Siketnémák Közlönyének 16 éven át volt szerkesztője, a lap szerkesztői tisztéről lemondott. A váci intézet tanári testülete, mint a lapnak kiadó tulajdonosa, a lap további szerkesztését Györgyfy Ákos intézeti tanárra bízta.

Vácott, március 2.-án temették el Herodek Antalt, Herodek Károlynak, a vakok bpesti kir. orsz. intézete igazgatójának édesapját.

Intéző-bizottsági gyűlés. Az anyagi érdekeinket figyelemmel kíséző s ugyanezen ügyekben eljáró bizottság február hó 13.-án gyűlést tartott. A gyűlés fontosabb tárgyai:

1. Jelentés az október hó 15.-én benyújtott kérelmünk sorsáról. A nevezett kérelem átnyújtott a két államtitkár úrnak és ügyosztályunk főnökének. A miniszter úrtól is kértünk ennek átnyújthatása céljából kihallgatást, de ő Excellentiája — nagy elfoglaltsága miatt — nem fogadhatta az elnökséget.

A benyújtási helyeken nyert válaszok eredményeként a következők állapíthatók meg:

a) Egybegyűjtött kérelmeinkre csak az 1918—19. évi költségvetés összeállításának idejében kerülhet sor.

b) A haretéren lévő, de még ki nem nevezett szakvizsgázott és alapvizsgázott kollégáink kinevezésére is számíthatunk.

2. Tárgyaltatott továbbá az u. n. csonka korpótlékok ügyének rendezése is. E tárgyban körlevél küldetik a kartársakhoz s amint ez úton egybegyűlt adatok feldolgoztatnak, oly értelmű kérelemmel fordulunk a miniszter úr ő Excellentiájához, hogy egészíttessenek azok ki kivétel nélkül 200—200 koronára.

3. Az óratöbbleti díjaknak felemelése tárgyában is kérvénnyel fordulunk miniszterünkhöz.

4. Tárgyaltatott az a több oldalról elhangzott hír is, hogy a pragmatikával kapcsolatosan új fizetési csoportozatokba és fokozatokba osztatnak be az állami tisztviselők. Felkérte az elnökség, hogy kísérje ezt a kérdést éber figyelemmel s legyen gondja arra, hogy a mi státusunk — képzettségünknek megfelelően — az őt megillető helyre kerüljön a készülő tervezetben.

5. A tárgyalás folyamán napirendre került egy-két olyan státusbeli kinevezési ügy is, amelynek megtörténte méltán és jogosan bántotta státusunkat. — Elhatároztatott, hogy ezekre a *mullban történt* s bántó érzést kiváltó kinevezésekre mutasson rá az elnökség illő formában új miniszterünk előtt.

Berkes János igazgató betegsége miatt 6 heti szabadságra ment. Helyettesítik őt *Ákos István* a szaktanácsban, *Éltes Mátyas* a képzőn, *Török N.* intézetében. Őszinte szívből kívánjuk, hogy Berkes János igazgató régi munkabírástól mielőbb visszanyerje. — *Fürj Pál* súlyos betegségből felépült. Üdvözljük. — *Salgó Elemér* kollégánk március 14-én tartotta esküvőjét. Sok boldogságot kívánunk. — *Rieger György*-öt a VKM. a jolsvai intézet igazgatójává nevezte ki. Gratulálunk. — *Keller N.* vak hadnagyot a VKM. szolgálattételre a vak katonákhoz osztotta. — *Fehérvári* Körmöcbányára, *Kádást* a borosjenői gyógyped.-intézetbe helyezte át a VKM. a vakok szegedi intézetétől.

Felhívás!! Nem előfizetésre, hanem munkára. Kérjük olvasóinkat, hogy a képző reform-javaslatához minél többen szóljanak hozzá. Hozzászólásaikat, gondolataikat közöljük a javaslat szerzőivel.

A „*Siketnémák Zsebnaptára*“ ötödik évfolyama három évi szünet után Györgyfy Ákos váci siketnéma-int. tanár szerkesztésében újra megjelent. (Ára 2 K 20 f.) A mű egy kis enciklopédia, gyűjteménye a magyar siketnéma oktatásügyre vonatkozó aktuális tudnivalóknak. Különös értéket ad neki, hogy kerülve a sablont, megérti korunk jelszavát. Nemcsak azt mutatja meg, hogy mit sikerült elérni a siketnéma oktatás terén, hanem szakemberek megszólaltatásával igyekszik napirenden tartani a siketnéma oktatás nyitott sebeit, a tanulatlan némák beiskolázásának immár elodázhatatlan kérdését s a tanult siketek társadalmi színvonalának emelését egyaránt. Amidőn e törekvésében megértő szeretettel támogatjuk, törhetetlen hittel valljuk, hogy e rettenetes idők rézivatarából a magyar siketnéma oktatás megifjodva, új erőre kapva kerül ki. Amely oktatási ágnek egy Cházár Andrása s az ő eszményeire felesküdtött annyi önzetlen harcosa van, mint a magyar siketnéma oktatásnak, ott a siker vitás nem lehet. A „*Siketnémák Zsebnaptára*“-tól pedig úgy a siketnémák tanárai, mint a felnőtt siketek — akik számára a mű tulajdonképen íródott — a jövőben is azt várják, hogy közös vágyainknak, törekvéseinknek hűséges szószólója legyen. Hogy e várakozásunk teljesezésbe mehessen, mindnyájunknak szent fogadást kell tennünk, hogy ügyünk ideáljaiért az elkövetkező időkben minden erőteljes lépünk a küzdőterre. Az egység erőt, az ügy magasztos voltának tudata sikert ígér. *Molnár A.*

E lapszámot szerkesztette: *Bárcki Gusztáv.*

Tartalom: Hivatalos rész. — Hozzászólás a képző reformjához. (Bárcki G.) — A magyar siketnéma-intézeti tanárképzés ujjaszervezése. (Bihari K. és Bárcki G.) — A siketnéma-intézeti tanárképzés irodalma. (Bihari K.) — Országos Siketnéma-oktatási Szaktanács. (Borbély S.) — Vegyesek.
